

3. AUDIOVISUAALVALDKOND: FILM ja VIDEO

➤ põhitegevusala

- kinofilmide ja videote tootjad
- telesaadete tootjad
- kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelejad
- kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad kinodele ning telejaamadele
- kinofilmide ja videote linastajad

	2019. a
Ettevõtete/asutuste arv:	953
Töötajate arv:	1 546
Tulu (mln eurot):	131

SISUKORD

SISUKORD	2
SISSEJUHATUS	3
LÜHIKOKKUVÕTE	4
3.1. PAKKUMINE	6
3.1.1 FILMI- JA VIDEOSEKTORI VÄÄRTUSAHEL	6
3.1.2. TURU MAHT.....	8
3.1.3. VÄLISKAUBANDUS.....	12
3.1.4. JUHTIVAD ETTEVÕTTED	17
3.2. NÕUDLUS	23
3.2.1. KINODES FILMIDE VAATAJATE ARV	23
3.2.2. AVALIKU SEKTORI HUVID JA EESMÄRGID.....	24
3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA	29
3.3.1. FINANTSEERIMINE JA RIIKLIKUD TOETUSMEETMED.....	29
3.3.2. MUUD FILMIASUTUSED.....	35
3.3.3. ORGANISEERITUS.....	37
3.3.4. SEOSSED TEISTE MAJANDUSHARUDEGA JA LOOMEMAJANDUSE VALDKONDADEGA	37
3.4. HARIDUS	40
3.5. FILMIVALDKONNA TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD	42
3.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS	44
3.7. KAASATUD EKSPERDID	49
LISA 1. Kinofilme, videoid ja telesaateid tootvate ettevõtete/organisatsioonide jaotumine Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi	50

SISSEJUHATUS

Käesoleva peatüki eesmärk on anda ülevaade filmi- ja videosektori arengutest 2019. aasta seisuga. Võimalusel on kaasatud varasemad aastad. Majanduslikest näitajatest analüüsitakse filmi- ja videosektori ettevõtete tegevust, nende filmi- ja videoproduksiooni, töötajate arvu, müügitulu, rakendatud riiklikke toetusmeetmeid jm näitajaid. Töös kirjeldatakse valdkonna turumahtu (valminud Eesti filmide arv, Eesti kinolevis näidatud filmide koguarv jms) ning tuuakse välja juhtivad ettevõtted tulu või müügitulu järgi 2019. aasta seisuga. Ka antakse ülevaade filmide vaadatavusest kinos ja tehakse Eesti filmikunsti lühike arenguprognos 3–5 aastaks.

Uuring vaatleb filmi- ja videotootmise ning -levi valdkondi vastavalt EMTAK-i audiovisuaalvaldkonna ettevõtete klassifikaatorile, millega on ettevõtted jagatud viide sektorisse:

- kinofilmide ja videote tootmine (EMTAK 59111),
- telesaadete tootmine (EMTAK 59112),
- kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad (EMTAK 59121),
- kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine (EMTAK 59131),
- kinofilmide linastamine (EMTAK 59141) (vt LISA 1).

Samas on tavaline, et ettevõttel on mitu tegevusala ja need on omavahel põimunud. Filmi- ja/või videotootmise valdkonnas tegutsev produktsioonifirma on sageli seotud mitmete tegevustega: toodab filme, videoid ja telesaateid, levitab neid ja pakub ka järeloomist. Selgemalt on määratletud kinofilmide linastajad, kelleks on valdavalt suurte püsikinode ketid või ka väiksemates kohtades tegutsevad üksikud kinod. Uuringus on tuginetud Äriregistri, Statistikaameti, Eesti Filmi Instituudi, Kultuuriministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Rahandusministeeriumi andmetele ja allikmaterjalidele, mida kokku koondades on loodud valdkonna üldpilt.

LÜHIKOKKUVÕTE

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi- ja videosektoris oli 2019. aastal registreeritud äriregistris andmeil 953 ettevõtet, millest 900 olid osahingud, 52 mittetulundusühingud ja 1 aktsiaselts. Neis töötas kokku 1546 inimest. Keskmine töötajate arv ühes ettevõttes oli 1,6.

Filmi- ja videosektori ettevõtete arv kasvas võrreldes 2015. aastaga 1,5 ja töötajate arv 2,3 korda. 2019. aastal olid selle sektori suurimad tööandjad kinod Forum Cinemas OÜ (243 töötajat) ja Apollo Kino OÜ (127 töötajat). Kokku oli kinofilmide linastamisega seotud 472 inimest (2015. aastal 212).

Suur muutus toimus ka kinofilmide, videote ja telesaadete tootmises: kui 2015. aastal tegutses seal 482 ettevõtet 294 töötajaga, siis 2019. aastal 754 ettevõtet 841 töötajaga.

Võrreldes 2015. aastaga kasvas videosektori müügitulu 2019. aastaks 67%. Kõige suurema müügituluga oli 2019. aasta kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine (EMTAK 5911, 59111 ja 59112), mille müügitulu kasvas peaaegu kaks korda (kasv 96%). Väga suur müügitulu kasv oli ka kinofilmide linastamises (60%) (EMTAK 59141) ja kinofilmide, videote ja telesaadete levitamises (45%) (EMTAK 59131), samas kui tootmisjärgsetes tegevustes (EMTAK 59121) jäi kasv napiks (5%).

Kinofilmide ja videote tootmine

Väljaande „Baltic Films. Facts & Figures“ andmetel toodeti Eestis 2015. aastal 63 ja 2019. aastal 56 eripikkusega (pikad ja lühifilmid) mängu-, anima- ja dokumentaalfilmi. Võrreldes 2015. aastaga on filme järgnevatel aastatel toodetud mõnevõrra vähem, suurim langus oli 2016. aastal, kui toodeti 40 filmi ja 2020. aastal, kui toodeti 36 filmi. Kõige rohkem on kahanenud dokumentaalfilmide tootmine (2015. aastal 43, 2019. aastal 32, 2020. aastal 16 filmi), samas pikki mängufilme on võrreldes 2015. aasta 7 filmiga toodetud järgnevatel aastatel rohkem, 2019. aastal 12 ja 2020. aastal 15, millest osa on olnud koostööfilmid teiste riikide filmitegijatega.

Kõigist 2019. aastal Eestis kinodes näidatud filmidest olid 23% Eesti, 18% Euroopa, 51% Ameerika Ühendriikide ja 8% muude maailma riikide filmid. Kõige enam vaatajaid kogusid 2019. aastal Ameerika filmid (ligi 1,9 mln vaatajat), seejärel Eesti (848 tuhat vaatajat) ja Euroopa filmid (670 tuhat vaatajat). 2019. aastail olid vaadatuimad filmid Eesti filmid „Tõde ja õigus“ ning „Klassikokkutulek 3“.

Telesaadete tootmine

Statistikaameti andmeil toodeti Eestis 2019. aastal kokku 385 nimetust audiovisuaalset materjali (7 237 osa), neist Eesti algupäraga 376 (7 049 osa). Välisettevõttele osutasid audiovisuaalsete teenuste pakkujad teenuseid teletoodangu osas 448 tuhande ja filmitoodangu osas ligi 20 miljoni euro eest.

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmine

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmistegevustega (EMTAK 59121) oli äriregistri andmeil 2019. aastal seotud kokku 152 ettevõtet. Filmitootmise järeltegevustega seotud ettevõtete tegevuste hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine. Filmide järeltootjatena registreerinud ettevõtete kogu müügitulu oli 2019. aastal 11,8 mln eurot. Sellest üle poole tootsid 10 suurema müügituluga ettevõtet.

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamise (EMTAK 59131) kinodele ja telejaamadele tegeles äriregistri andmeil 2019. aastal 31 ettevõtet. Neist müügitulult kõige edukam (ligi 2,8 mln eurot) oli Kids Network Television OÜ. Müügitulult järgnesid Estonian Theatrical Distribution OÜ (HeaFilm) enam kui 2,6 mln suuruse müügituluga ja ACME Film OÜ ligi 2,6 mln suuruse müügituluga.

Kinofilmide linastamine

Kinofilmide linastamisega tegeles 2019 aastal (EMTAK 59141) 16 ettevõtet/organisatsiooni. Suurimad filmide linastajad olid Forum Cinemas OÜ, Apollo Kino OÜ, Cinamon Operations Estonia OÜ ja Solaris Kino OÜ. Edukaim neist oli Forum Cinemas OÜ, mille müügitulu 2019. aastal oli enam kui 18 mln eurot. Apollo Kino OÜ müügitulu oli 12 mln, Cinamon Operations Estonia OÜ müügitulu 3,7 mln ja Solaris Kino OÜ müügitulu 2 mln eurot.

Saalide arvult oli suurim Apollo Kino OÜ kümne kinokeskuse ja 39 saaliga. Apollo kinod asuvad Tallinnas Solarise, Mustamäe, Ülemiste ja Kristiine keskuses, Pärnus Pärnu Keskuses, Kuressaares Auriga Keskuses, Narvas Astri Keskuses, Tartus Lõunakeskuses ja Eedeni Keskuses ning Jõhvis Pargi Kaubanduskeskuses. Apollo Kino OÜ-le kuulub ka Solarise Keskuses kinosid opereeriv Solaris Kino OÜ.

Forum Cinemas OÜ-le kuulusid Tallinnas kinod Coca-Cola Plaza, Viljandis kino Centrum ja Tartus kino Ekraan (lõpetas tegevuse 2021. aastal), milles kokku oli 15 saali. Cinamon Operations Estonia OÜ omas kinosali Tallinnas T1 Mall kaubanduskeskuses ja Tartus Tasku keskuses. Äriregistri teatel (1.12.21) on Cinamon Operations Estonia OÜ likvideerimisel.

Tallinnfilm OÜ-le kuuluv kino Artis, Must Käsi MTÜ hallatav kino Sõprus ja Tartu Elektriteater MTÜ on keskendunud Euroopa ja ka muu maailma väärtfilmitoodangu linastamisele. Tõrva Kinosõprade Selts MTÜ haldab Tõrvas paiknevat kino Koit, Hiiumaa Kino MTÜ samanimelist kino Hiiumaal Kärđlas, SPA Tours OÜ Viimsi Kino, Hõbekeskus OÜ Thule Kino Kuressaares ja SA Võru Kannel samanimelist kino Võrus.

Eestis korraldatakse ka mitmeid filmifestivale, millest suurimaks on kujunenud Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF), millel 2019. aastal näidati 270 täispikka ja 315 lühifilmi 77 riigist, seansse oli kokku 851, festivali külastas 90 200 inimest.

3.1. PAKKUMINE

3.1.1 Filmi- ja videosektori väärtusahel

Filmi- ja videosektor on valdkond, mis seob endaga nii loomingu- kui ka filmi- ja videotootmise tehnilist ja administratiivset personali ning järeltootjaid ja linastajaid. Filmide ja videote tootmine on kollektiivset tegevust eeldav protsess, milles filmitootmisele järgnevad filmide järeltootmisega seotud tegevused ja filmivaatajani jõuab see kunstiliik filmide levitajate, linastajate kaasabil (kinoekraanidel) või TV-s ja videolaenuskeskkondades (joonis 3.1).

Eestis ja Euroopa filmikunsti laiema sõltub filmide tootmine avaliku sektori rahalisest toetusest. Filmikunsti finantseerimisse on kaasatud nii riigieelarve kui ka erifondide vahendid. Võtmeroll toetuste jagamisel Eestis on Eesti Filmi Instituudil (EFI).

Lisaks kitsamale filmikunsti valdkonnale toodab vaadeldav sektor ka saateid televisioonile, kuivõrd suurema osa oma saadetest ostavad TV-kanalid sisse ega tooda neid ise. Statistikaamet käsitleb oma saadena ringhäälinguorganisatsiooni omal jõul studios, ülekandejaamade või muude tehniliste vahenditega tehtud saadet. Ameti andmeil moodustas TV-kanalite omasaadete osakaal kogu saatemahust 2019. aastal 29,8% (2015. aastal 18,7%).¹

Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) 2019. aasta kogu saatemahust moodustasid omasaadete esmaesitlused ERRi kolmel TV-kanalil kokku 15,1% (2015. aastal 8,4%) ja omasaadete kordused 28% (2015. aastal 15,5%). Kokku näidati ERRi kolmel kanalil statistikaameti andmeil omasaateid 2019. aastal 43,1% (2015. aastal 23,9%).

Eesti audiovisuaalvaldkonna filmi- ja videosektoris oli 2019. aastal Äriregistri andmeil registreeritud 953 ettevõtet, millest 900 olid osühingud, 52 mittetulundusühingud ja 1 aktsiaselts. Neis töötas kokku 1 503 inimest. Keskmine töötajate arv ühes asutuses oli 1,6. Kogu sektori müügitulu oli 130,6 mln eurot.

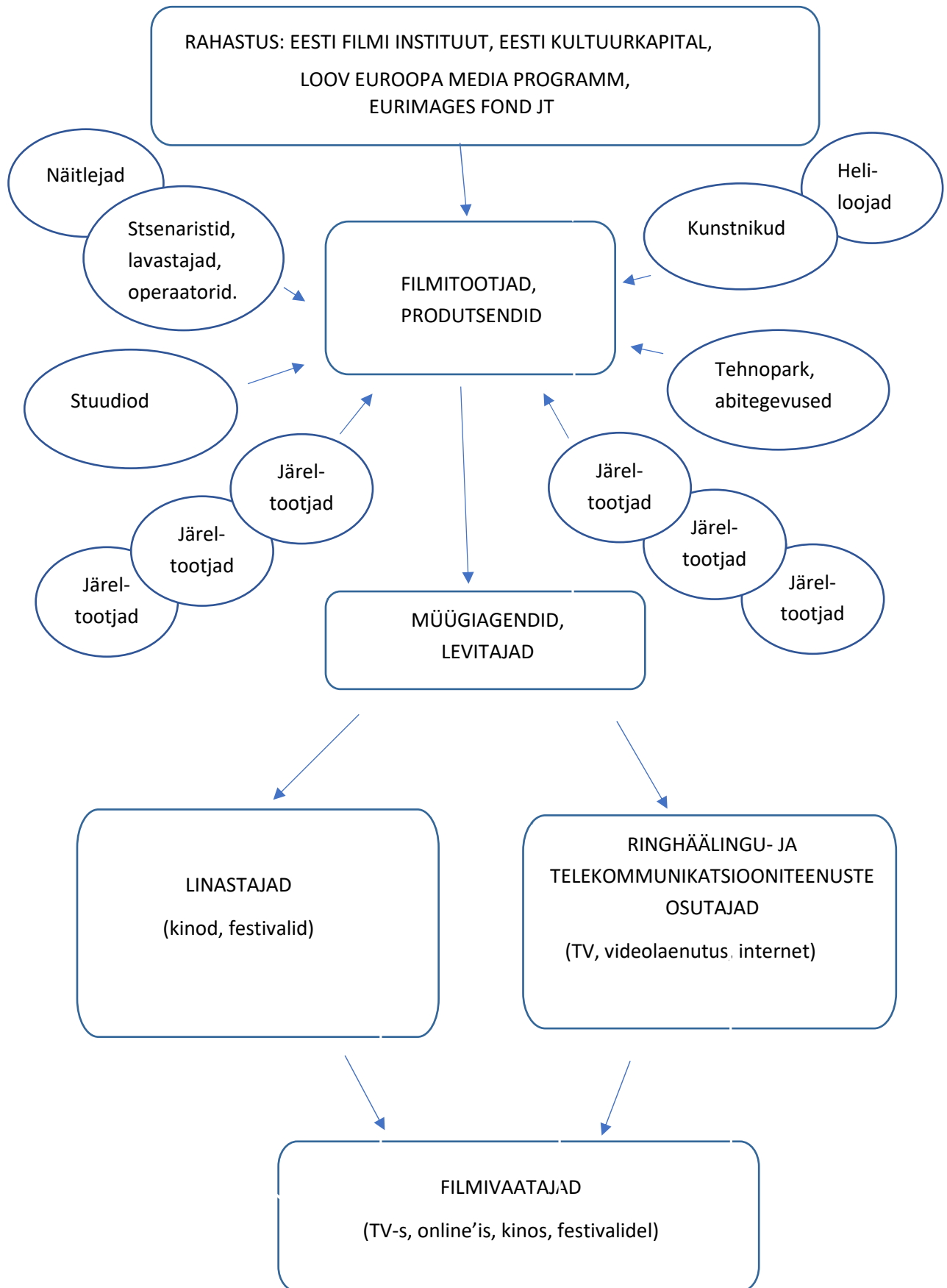
Kino-, videofilmide- ja telsaadete tootjaid (EMTAK 5911, 59111, 59112) oli äriregistri andmeil 754; kino- ja videofilmide ning telsaadete järeltootmisega (EMTAK 59121) tegeles 152 ettevõtet; kino- ja videofilmide ja telsaadete levitajaid kinodele ning telejaamadele (EMTAK 59131) oli 31 ning kinofilmide linastajaina (EMTAK 59141) tegutses 16 ettevõtet/organisatsiooni. Suur osa ettevõtetes olid väikese tulususega, ühe või kahe töötajaga ettevõtted või ka ettevõtted, millel polnud töötajaid näidatud² (tabel 3.1).

---

¹ Statistikaameti *omasaate* mõiste ei kattu meediateenuste seadusele *omatoodangu* mõistega, mis tähistab audiovisuaalmeedia teenuse osutaja enda või koostöös Euroopa Liidu liikmesriigi tootjaga toodetud või Euroopa sõltumatult tootjalt tellitud saadet või programmi, mis käsitleb Eesti tänapäeva või kultuuripärandit. Selle hulka ei arvata uudistesaadeteid, spordiülekanneid ja telemänge.

² Ettevõtete puhul, millel töötajaid pole deklareeritud, kuid aastane müügitulu on suurem kui 12 kuu miinimumpalk (kokku 8676 eurot), on arvestatud, et ettevõttes töötab 1 inimene. Minimaalpalgaks koos maksudega on 2019. aastal arvestatud 723 eurot kuus.

Joonis 3.1. Filmitootmise väärtusahel

Tabel 3.1. Filmi- ja videosektori äriettevõtete ja nende töötajate arv 2011, 2015 ja 2019

Põhitegevusala nimetus	Ettevõtete arv			Töötajate arv		
	2011	2015	2019	2011	2015	2019
Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine	262	482	754	545	294	841
Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmine	63	111	152	160	147	190
Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine	15	24	31	25	27	43
Kinofilmide linastamine	7	18	16	234	212	472
KOKKU	347	635	953	964	680	1546

Allikas: Äriregister

Filmi- ja videosektori ettevõtete arv oli 2019. aastaks, võrreldes 2015. aastaga, kasvanud 1,5 ja töötajate arv 2,2 korda. 2019. aastal olid selle sektori suurimad tööandjad kinod Forum Cinemas OÜ (243 töötajat) ja Apollo Kino OÜ (127 töötajat). Kokku oli kinofilmide linastamisega seotud 472 inimest (2015. aastal 212). Suur muutus toimus kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisega: kui 2015. aastal tegutses selles valdkonnas 482 ettevõtet 294 töötajaga, siis 2019. aastal 754 ettevõtet 841 töötajaga. Töötajate keskmine arv ühe ettevõtte kohta kasvas 1,64 töötajalt 2015. aastal 1,99 töötajani 2019. aastal. Kogu valdkonna kasvu taga on ka tõsiasi, et lisaks eraldi tehtavatele mängu-, dokumentaal-, muusika-, nuku-, joonis- jm filmidele toodetakse selles sektoris ka suur osa Eesti telekanalite saadetest ja reklaamfilmidest.

3.1.2. Turu maht

Väljaande „Baltic Films. Facts & Figures“ andmetel toodeti Eestis 2015. aastal 63 ja 2019. aastal 56 eripikkusega (pikad ja lühifilmid) mängu-, anima- ja dokumentaalfilmi. Võrreldes 2015. aastaga on filme järgnevatel aastatel toodetud mõnevõrra vähem, suurim langus oli 2016. aastal, kui toodeti 40 filmi ja 2020. aastal, kui toodeti 36 filmi (tabel 3.2). Kõige rohkem on kahanenud dokumentaalfilmide tootmine (2015. aastal 43, 2019. aastal 32 filmi, 2020. aastal 16 filmi), samas pikki mängufilme on võrreldes 2015. aasta 7 filmiga toodetud järgnevatel aastatel rohkem, 2019. aastal 12 ja 2020. aastal 15 filmi, millest osa on olnud koostööfilmid teiste riikide tootjatega.³

Kuivõrd Eesti filmitootmine sõltub valdavalt riiklikust finantseerimisest ja see omakorda kultuuri- poliitilistest suundumustest, viitavad suured kõikumised filmitootmises selle valdkonna ebastabiilsusele.

Tabel 3.2. Kõik Eestis toodetud filmid 2011–2020

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
KOKKU	53	56	44	49	63	40	53	54	56	36
Pikad mängufilmid	7	10	7	6	7	10	14	15	12*	15**
Animafilmid	6	8	7	8	5	8	5	3	9	1
Dokumentaalfilmid	35	34	30	28	43	21	31	28	32	16
Lühimängufilmid	5	4	2	7	8	1	3	8	3	4

* Sisaldab 4 koostööfilmi

** Sisaldab 5 koostööfilmi ja 1 täispikka animafilmi

Allikas: Eesti Filmi Instituut, „Baltic Films Facts & Figures 2020“ ja „Baltic Films Facts & Figures 2021“

³ „Baltic Films. Facts & Figures 2021“. Võrreldes 2020. aasta väljaandega on 2021. aastal andmeid osaliselt korrigeeritud.

Nii 2015. kui ka 2019. aastal Eestis kinodes näidatud pikkadest filmidest oli enamik välismaist päritolu. 2015 aastal näidatud 379-st filmist oli Eesti päritolu 64 (16,9%) ja 2019. aastal näidatud 428-st filmist vastavalt 58 (13,6%) (tabel 3.3).

Tabel 3.3. Eestis näidatud Eesti ja imporditud pikkade kinofilmide koguarv 2011–2019

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Filmid kokku	301	332	376	353	379	377	355	404	428
Eesti filmid	40	28	50	28	64	21	28	39	58
Imporditud filmid	261	304	326	325	315	356	327	365	370

Allikas: Statistikaamet

Lisaks kinolevile oli filme võimalik vaadata tellitava audiovisuaalse teenusena kas arvuti või televiisori vahendusel. Eesti suurimad videolaenutusteenuse pakkujad on Telia Eesti AS, Elisa Teleteenused AS ja Telset AS (Megogo videolaenus). Lisaks neile tegutsevad või on peale 2019. aastat lisandunud videolaenuskeskkonnad Netikino (Energiasäästu Invest OÜ), Videolink (Estinfilmi OÜ) (alates 3.12.2019), Vifi (Vificom OÜ), Apollo TV (OMG TV OÜ, alates 2021. aastast). Kinoleviga konkureerivad ka TV-teenust pakuvad ettevõtted, mis võimaldasid järelda juba eetris olnud saateid, sh filme, ja rahvusvahelised interneti vahendusel toimivad videolaenuskeskkonnad nagu Netflix, Amazon Prime jt.

Kinolevi

2019. aastal tegutses Eestis alaliselt 20 püsikino (2015. aastal 11). Kõikide kinopunktide ekraanide koguarv oli 111 (2015. aastal 81) (tabel 3.4).

Tabel 3.4. Kinode ja ekraanide arv 2012–2019

Aasta	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Ekraanide koguarv	45	45	48	49	50	52	54	56
Kinode arv	10	10	11	11	12	16	18	20
Kobarkinod	3	3	3	3	4	6	7	8
Ekraanid kokku	70	70	81	81	87	98	104	111
3D ekraanid	18	21	26	27	33	33	39	44
Digiekraanid	18	29	51	56	62	62	80	89

Allikas: Eesti Filmi Instituut, „Baltic Films. Facts & Figures 2020“

Kasvanud on ka istekohtade arv Eestis kinodes: kui 2011. aastal oli püsivalte tegutsevates kinodes istekohti kokku 6900, siis 2019. aastal oli neid 11 472 (tabel 3.5). Kinokettidest omas 2019. aastal kõige rohkem istekohti Apollo Kino (5610), talle järgnesid Forum Cinemas (2199) ja Cinamon (1562).

Tabel 3.5. Istekohtade arv Eestis püsikinode arvestuses

Kino/kinokett	2011	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
	6 900	5 916	7 345	6 881	7 476	8 870	9 783	11 472

Allikas: Eesti Filmi Instituut.

Kokku näidati Eesti kinodes 2019. aastal 314 uut filmi, neist 30 Eesti filmi, 154 Euroopa, 101 USA ja 29 muude riikide filmi (tabel 3.6). Võrreldes 2015. aastaga on oluliselt kasvanud Euroopa filmide ja mõnevõrra vähenenud USA filmide linastamine. Euroopa filme oli 2019. aastal rohkem nii uute filmide arvestuses (154) kui ka koguarvestuses (199, tabel 3.6). Eesti filmide puhul (kõikide 2019. aastal näidatud filmide arvestuses) torkab silma nii vaatajate arvu kui ka teenitud piletulu hüppeline kasv (tabel 3.7). Vaatajate arv suurenes ligi 2,4 korda, kerkides 350 tuhandelt 2015. aastal ligi 850 tuhandeni 2019. aastal, ning piletitulu samade aastate võrdluses 3,4 korda, kerkides 1,4-ilt miljonilt ligi 4,9 miljonini.

Tabel 3.6. Eestis näidatud uued filmid 2019

Aasta	Eesti	Euroopa	USA	Muud	Kokku
2015	32	113	119	12	276
2019	30	154	101	29	314

Allikas: Eesti Filmi Instituut, „Baltic Films. Facts & Figures 2020“

Tabel 3.7. Eestis näidatud kõik filmide ja vaatajate arv ning piletitulu 2015. ja 2019. aastal

Riigid	Filmide arv		Vaatajaid (tuhat)		Piletitulu (mln)		% vaatajaist	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Eesti	64	58	350,6	848,3	1 435,3	4 859,6	11,4	23,0
Euroopa	159	199	701,8	670,4	3 410,3	3 699,2	22,0	18,2
USA	140	136	1 961,7	1 874,0	10 263,8	11 475,4	64,0	50,8
Muu maailm	16	35	79,2	293,2	457,0	1 766,2	2,6	8,0
KOKKU	379	428	3 093,3	3 685,3	15 566,7	21 800,4	100	100

Allikas: Eesti Filmi Instituut, „Baltic Films. Facts & Figures 2020“

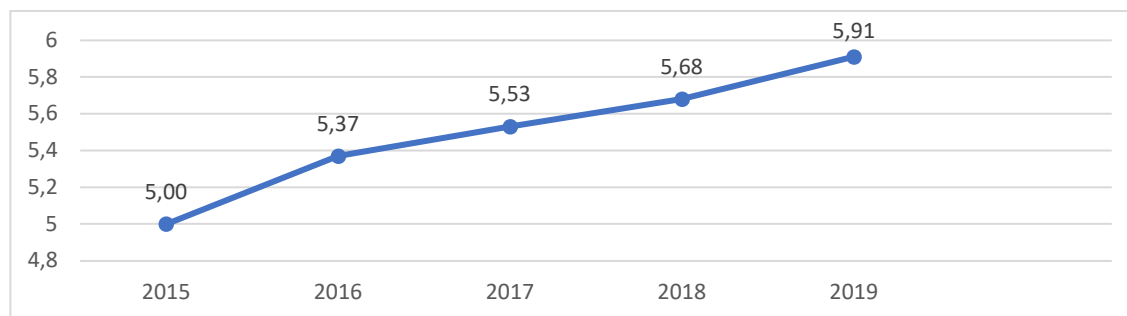
Tabel 3.8. Keskmine kinopileti hind aastatel 2015–2019 (eurot)

	2015	2016	2017	2018	2019
Keskmine pileti hind, eurot	5,00	5,37	5,53	5,68	5,91

Allikas: Eesti Filmi Instituut, „Baltic Films. Facts & Figures 2020“

Keskmiselt maksis üks kinopilet⁴ 2019. aastal 5,91 eurot, kerkides 2015. aastaga võrreldes 8,5% (tabel 3.8, joonis 3.2).

Joonis 3.2. Keskmine kinopileti hind aastatel 2015–2019 (eurot)

⁴ Piletitulu eurodes, mis on jagatud müüdud piletite koguarvuga.

Telesaadete ja muu audiovisuaalse materjali tootmine

Statistikaameti andmeil toodeti Eestis 2019. aastal kokku 385 nimetust audiovisuaalset materjali (7 237 osa), neist Eesti algupäraga 376 (7 049 osa) (tabel 3.9). Välisettevõttele osutasid audiovisuaalsete teenuste pakkujad teenuseid teletoodangu osas 448 tuhande ja filmitoodangu osas ligi 20 miljoni euro eest (tabel 3.10).

Tabel 3.9. Telesaated ja muu audiovisuaalne toodang 2019

	Nimetused kokku	Osade arv	Osade kogukestus (tundi)
Kokku	385	7 237	4 993
Eesti algupärand	376	7 049	4 859
Välismaise litsentsi alusel	9	188	134

Allikas: Statistikaamet

Tabel 3.10. Välisettevõttele osutatud audiovisuaalsed teenused 2019 (tuhat eurot)

	Osutatud audiovisuaalsed teenused	Teenuse maksumus (tuhat eurot, ilma käibemaksuta)
Teletoodang	49	448,3
Filmitoodang	300	19 987,0

Allikas: Statistikaamet

Filmi- ja videosektori müügitulu

Võrreldes 2015. aastaga kasvas videosektori müügitulu 2019. aastaks 72% (tabel 3.11). Kõige suurema müügituluga oli 2019. aasta kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine (EMTAK 5911, 59111 ja 59112), mida antud uuringus on vaadeldud koos, sest suurem osa selles valdkonnas tegutsevaid ettevõtteid on seotud nii filmide kui ka telesaadete tootmisega. Vaadeldud ajavahemikul kasvas selle valdkonna müügitulu peaaegu kaks korda (kasv 96%). Väga suur kasv oli ka kinofilmide linastamises (77%) (EMTAK 59141) ja kinofilmide, videote ja telesaadete levitamises (45%) (EMTAK 59131), samas kui tootmisjärgsetes tegevustes (EMTAK 59121) jäi see napiks (5%).

Kogu sektori müügitulu oli 2019. aastal 130,6 miljon eurot. Sellest OÜ-de müügitulu oli 126, 2 mln eurot ja MTÜ-de tulu 0,6 mln eurot. Tulu ühe ettevõtte kohta oli 2019. aastal 137,0 tuhat eurot (2015. aastal 119,5 tuhat eurot) ja ühe töötaja kohta 86,7 tuhat eurot (2015. aastal 111,6 tuhat eurot). Valdava osa moodustasid 2019. aastal ettevõtted, mille müügitulu oli 10 tuhat kuni 100 tuhat eurot (506 ettevõtet) ning kuni 10 tuhat eurot (316 ettevõtet) (tabel 3.12). Vaid 18 ettevõtet teenisid müügitulu kas 1 või rohkem kui 1 miljon eurot. Suurima müügituluga olid 2019. aastal Forum Cinemas OÜ (18,3 mln eurot), Allfilm (16,6 mln eurot) ja Apollo Kino OÜ (12 mln eurot).

Tabel 3.11. Filmi- ja videosektori äriettevõtete müügitulu 2011, 2015 ja 2019 (tuhat eurot)

Tegevusala	2011	2015	2019	Muutus 2015/2019, (%)
Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmine	16 810	34 995	68 667	96
Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevusalad	8 960	11 229	11 746	5
Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine kinodele ning telejaamadele	3 030	7 312	10 617	45
Kinofilmide linastamine	13 830	22 345	39 525	77
KOKKU	42 630	75 881	130 554	72

Allikas: Äriregister

Tabel 3.12. Ettevõtete arv müügitulu järgi aastatel 2015 ja 2019

Müügitulu (eurot)	2015		2019	
	Arv	%	Arv	%
1 000 000–20 000 000	17	3	18	12
100 000–1 000 000	78	12	113	12
10 000–100 000	300	47	506	53
200–10 000	241	38	316	33
KOKKU	636	100	953	100

Allikas: Äriregister

3.1.3. Väliskaubandus

Eksport

Põhilise osa Eesti filmitootmise ekspordist annavad välisosalusel projektid ja filmide leviõiguste müük väljapoole Eestit. Suurima eksporditulu teenis 2019. aastal Allfilm OÜ (tabel 3.13), mis osales USA mängufilmi „Tenet“ tootmises (Warner Bros Inc., Syncopy Inc); Nafta Film OÜ põhilisteks eksporditulu allikaiks ja koostööprojektideks olid interaktiivne mängufilm "Anatomy of Decision", mis toodeti Anthill Inc. (USA) tellimusel, ning Taani, Eesti ja Belgia koostöös valminud täispikk mängufilm „Erna on sõjas“ ("Erna at War"). Kolmanda suurema eksporditija filmileviettevõtte Forum Cinemas OÜ 2019. eksporditulu tulenes Läti ja Leedu sõsarettevõtete liitmisest Forum Cinemas OÜ emaettevõttega, millega ettevõtte kasum, vastavalt Forum Cinemas OÜ 2019. aasta majandusaasta aruandele, kasvas võrreldes 2018. aastaga 86%. Forum Cinemas 2019. aasta külastustest moodustas Leedu osa 63%, Läti osa 20% ja Eesti osa 17%.

Äriregistri andmetel said 2019. aastal ekspordist tulu kogu valdkonnas 85 ettevõtet (2015. aastal 95 ettevõtet) kokku 40,1 mln eurot (2015. aastal 11,1 mln eurot) (tabel 3.14).

Tabel 3.13. Suurima ekspordituluga ettevõtted 2019

Ettevõtte	Eksporditulu (tuhat eurot)
1. Allfilm OÜ	15 818,5
2. Forum Cinemas OÜ	9 196,5
3. Nafta Films OÜ	5 168,8
4. Gorodenkoff Productions OÜ	2 463,3
5. Cuba Films OÜ	1 752,8
6. Stellar Film OÜ	1 411,7
7. Kids Network Television OÜ ⁵	1 411,4
8. Nukufilm OÜ	402,4
9. Get Shot Films OÜ	275,6
10. Orbital Vox Stuudiod OÜ	267,3

Allikas: Äriregister

Tabel 3.14. Ettevõtete arv ja osakaal eksporditulu järgi 2019

Ekspordi tulu	2015		2019	
	Arv	%	Arv	%
10 mln €–16 mln €	0	0	1	1
1 mln € – 10 mln €	4	4	6	7
100 tuhat € – 1 mln €	10	11	9	11
10 tuhat € – 100 tuhat €	27	28	25	29
1–10 tuhat €	54	57	44	52
KOKKU EKSPORTIVAID ETTEVÕTTEID	95	100	85	100

Allikas: Äriregister

Statistikaameti andmeil osutati audiovisuaalseid teenuseid välisettevõtetele⁶ 2019. aastal 19,4 mln euro ulatuses (tabel 3.15). Filmiliigi lõikes moodustasid sellest suurema osa reklaamifilmid (143 teenust), õppefilmid (98 teenust), kuid teenuseid osutati ka mainefilmide,⁷ animafilmide, mängufilmide jt valdkondade lõikes. Teletoodangu liigi järgi osutati teenuseid kõige enam (35 teenust) sarisaadete tootmisel.

⁵ Kids Network Television OÜ tegevust on käsitletud ka uuringu ringhäälingu osas. Äriregistris oli ettevõtte registreeritud kinofilmide, videote ja telesaadete levitajana (EMTAK 59131), kuid tegemist oli ka olulise ringhäälingu ettevõttega. Ettevõtte omandas 2021. aastal Duo Media Networks OÜ ja see kustutati äriregistrist 13.12.2021.

⁶ Välisettevõttele osutatud filmi- või teleteenus – filmi- või teletoodangu tootmise või järeltootmise teenus, mille eest tasub välisettevõtte ja millega ei kaasne teenust osutavale Eesti ettevõttele varalisi õigusi.

⁷ Maine kujundamiseks tehtud film (v.a reklaamfilm).

Tabel 3.15 Välisettevõtetele 2019. aastal osutatud teenused

Osutatud audiovisuaalsed teenused	Osutatud teenuste arv	Osutatud teenuste maksumus (km-ta, tuhat eurot)
Filmiliigi järgi		
Kokku	300	18 987,0
Animafilm	12	36
Mängufilm	10	17 165,2
Dokumentaalfilm	7	10,6
Reklaamfilm	143	1 706,8
Mainefilm	18	11,4
Õppefilm	98	16,9
Muusikavideo	12	40
Teletoodangu liigi järgi		
Kokku	49	448,3
Animasari	0	0
Eestis toodetud spordi-, muusika- vm sündmuse ülekanne	1	2,5
Lavastuslik seriaal	7	158,7
Sarisaade	35	105,4
Telemängufilm	2	52,2
Üksiksaade	4	129,5

Allikas: Statistikaamet

Eesti filmikunsti turundus välisriikides

Eesti filmide turundamisel saab välja tuua kolm aspekti – osalemine filmiturgudel ja kaastootmis- foorumitel, osalemine rahvusvaheliste filmifestivalide programmides ning Eesti filmide kommertslevi eri platvormidel (digiplatvormid, kinolevi, telelevi).

Kolm suurimat turgu Eesti filmide ja projektide tutvustamiseks on Berliini ja Cannes'i filmiturud ning PÖFFi Industry@Tallinn ja Baltic Event kaastootmisturg. Berliinis ja Cannes'is korraldatakse filmidele turulinastusi, Baltic Eventil filmide turulinastusi ning töös olevate projektide esitlusi. Lisaks osaleti ka väiksematel kaastootmisfoorumitel ja -turgudel ning filme esitleti European Film Promotion'i organisatsiooni kaasabil.

EFI majandusaasta aruande⁸ kohaselt valiti Eesti filmid 2019. aastal mitmete nimekate festivalide programmidesse ja Eesti filmid võitsid ka mitmeid auhindu. Berliini filmifestivali Generation Kplus programmis osales „Lotte ja kadunud lohed”, mis aasta jooksul võttis osa veel paljudest festivalidest, sh Shanghais, Varssavis, Griffonis, Chicagos jm.

Mängufilmi „Skandinaavia vaikus” rahvusvaheline esilinastus toimus Shanghais ja Euroopa esilinastus Karlovy Vary filmifestivalil *East of the West* programmis, kus film võitis *Europa Cinema Label* auhinna. Karlovy Vary FF dokumentaalfilmide võistlusprogrammis toimus filmi „Surematu” maailmaesilinastus. Film võitis Karlovy Vary dokfilmide *Grand Prix*, mille tulemusena esitati film ka dokumentaalfilmide Oscarile. Lisaks valiti film osalema paljudele teistele festivalidele, sh IDFA-le ning võitis mitmeid auhindu. Shanghai festivalil osalesid lisaks „Lotte ja kadunud lohedele” ja „Skandinaavia vaikusele” mängufilmid

⁸ Eesti Filmi Instituudi majandusaasta aruanne 2019, lk 6–7.

„Kohtunik”, „Võta või jäta”, animafilm „Teofrastus” ja dokumentaalfilm „Ajasillad”. Viimane võitis parima dokumentaalfilmi auhinna. Mängufilmi „Tõde ja õigus” rahvusvaheline esilinastus toimus Busani filmifestivalil.

Lisaks jätkus 2018. aastal esilinastunud filmide „Võta või jäta”, „Põrgu Jaan”, „Seltsimees laps”, „Tuliliilia”, „Eia jõulud Tondikakul” ja varasemate filmide rahvusvaheline festivalilevi.

Dokumentaalfilmidest linastusid mainekatel festivalidel filmid „Jagada või mitte jagada” ja „Oodates imet” HotDocsil Kanadas, „Kirjanikuga voodis” ja „Süda Sõrve sääres” Leipzgis, „Tõnu Kõrvits. Lageda laulud” Krakowis, „Südamering” Jihlavas.

Annecy animafilmide festivali võistlusprogrammides osalesid „Toomas teispool metsikute huntide orgu”, „Briljantsuse demonstratsioon” ja „Elu 24”. Lisaks neile, said palju rahvusvahelisi festivaliosalusi ka filmid „Teofrastus”, „Orpheus”, „Talv vihmametsas” ja mitmed teised.

Lühifilmidest osalesid rahvusvahelistel festivalidel enim „Karv” ja „Virago”.

Vähemuskaastootmisfilmidest toimus filmi „Maria lapsed” esilinastus Toronto filmifestivalil ning „Jeesus juhatab sind kiirteele” osales mitmetel fantaasia- ja žanrifilmifestivalidel.

Suurimad fookusprogrammid toimusid Galway, Mecali ja Les Arcs'i filmifestivalidel.

Aasta jooksul olid Eesti filmid esindatud festivalidel üle maailma, suurimad ja olulisimad esindatused olid Berliini, Annecy, Shanghai, Karlovy Vary, Galway, Lübecki, Helsingi ja Leipzigi festivalidel.

Toimusid ka kolmandad Balti filmipäevad Tallinnas, Riias ja Vilniuses. New Yorgis toimus teine Balti filmifestival, kus Eesti filmidest näidati EV 100 programmis valminud filme „Seltsimees laps”, „Võta või jäta”, „Juured” ja telesarja „Pank”.

Parima võõrkeelse mängufilmi Oscarile esitati mängufilm „Tõde ja õigus”, mis jõudis kümne parima filmi lühivalikusse. Lisaks esitati dokumentaalfilmi Oscarile film „Surematu”.

Import

2019. aastal imporditi⁹ Statistikaameti andmetel Eestisse kinodes näitamiseks 284 filmi (2015. aastal 244) (tabel 3.16).

Tabel 3.16. Filmide import 2011–2019 (filmide arv)

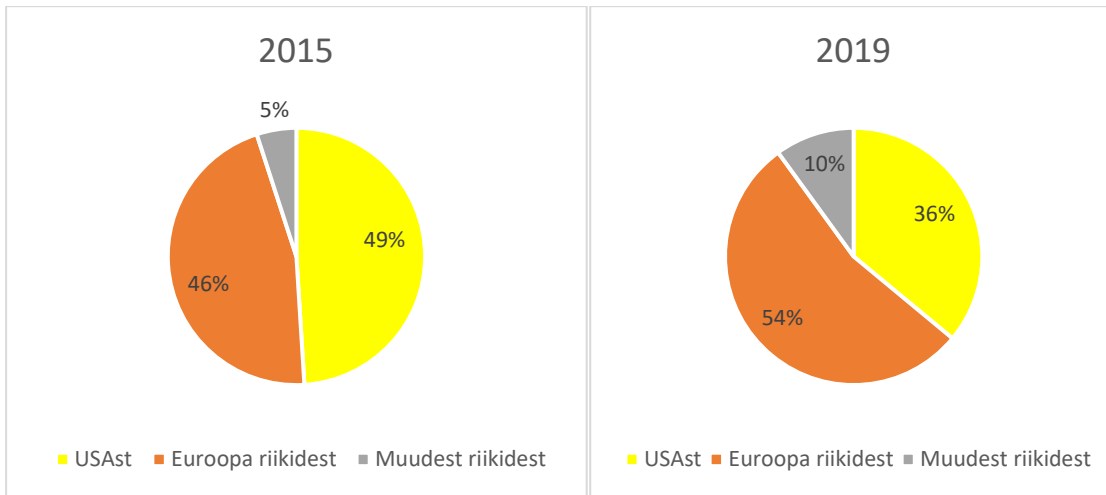
Päritolu/aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Imporditud filmid kokku	196	245	210	222	244	260	258	280	284
Ameerika Ühendriikidest	116	122	98	108	119	111	87	106	101
Euroopa riikidest	73	108	85	101	113	136	139	151	154
Muudest riikidest	7	15	10	134	12	13	32	23	29

Allikas: Statistikaamet

Eesti kinolevisse jõudnud pikkadest filmidest olid 2019. aastal 36% Ameerika Ühendriikidest (2015. aastal 49%), 54% Euroopa riikidest (2015. a 46%) ja 10% muudest riikidest (2015. a 5%) (joonised 3.3 ja 3.4). Nagu nähtub, on võrreldes 2015. aastaga 36% kasvanud näidatavate Euroopa filmide arv, samas kui Ameerika Ühendriikide filmide arv on 15% vähenenud. Kasvu näitab ka muu maailma toodetud ja Eestis näidatud filmide hulk, mis on võrreldes 2015. aastaga ligi poolteist korda suurem.

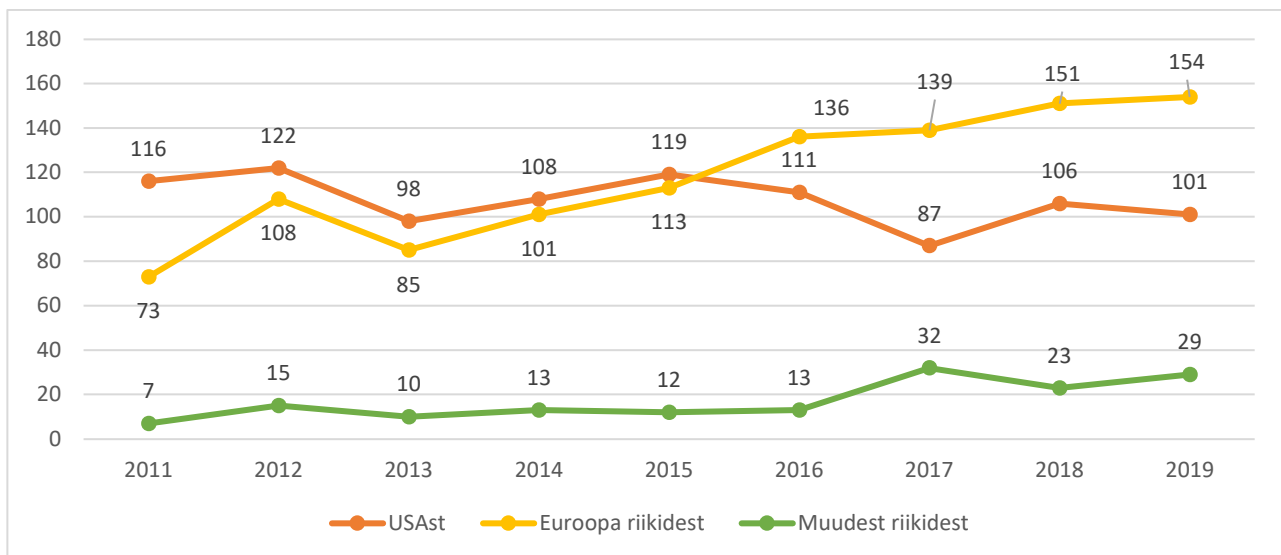
⁹ Imporditud filmid – kinodes näitamiseks imporditud ja aruandeaastal esimest korda linastunud filmid.

Joonis 3.3. Pikkade filmide import riigiti aastal 2015 ja 2019

Allikas: Statistikaamet

Joonis 3.4. Filmide import: trendid 2011–2019 (filmide arv)

Allikas: Statistikaamet

Eestis puuduvad ametlikud andmed välisriikidest Eestisse imporditud filmide tehingumahust. Hinnata ja võrrelda saab vaid imporditud filmide piletitulu Eestis. Kokku moodustas sisse ostetud uute filmide piletitulu 2019. aastal 16,9 mln eurot (2015. a 14,1 mln), millest Ameerika Ühendriikide filmid teenisid 12,5 mln (2015. a 10,3 mln). Euroopa filmide piletitulu oli samal aastal 3,7 mln (2015. a 3,4) ja muu maailma filmide piletitulu 1.76 mln (2015. a 0,46 mln) (tabel 3.17).

Tabel 3.17. Imporditud uute filmide arv ja piletitulu piirkonniti aastal 2015 ja 2019 (tuhat eurot)

	Filmide arv		Piletitulu (mln)	
	2015	2019	2015	2019
Euroopa	159	199	3 410,3	3 699,2
USA	140	136	10 263,8	11 475,4
Muu maailm	16	35	457,0	1 766,2
KOKKU	315	370	14 131,1	16 940,8

Allikas: Eesti Filmi Instituut

3.1.4. Juhtivad ettevõtted

Eesti filmi, video ja filmilevi kogu sektori suurima müügituluga ettevõtete hulka kerkisid 2019. aastal filmilinastajate ja levitajate (Forum Cinemas OÜ, Apollo Kino OÜ, Cinamon Operations Estonia OÜ, Kids Network Television OÜ jt) kõrvale ka sellised filmitootjad nagu Allfilm OÜ ja Nafta Films OÜ (tabel 3.18).

Tabel 3.18. Eesti filmi- ja videosektori kõigi ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2019 – OÜ-d

2015		2019	
Ettevõtte	Müügitulu (mln €)	Ettevõtte	Müügitulu (mln €)
Forum Cinemas OÜ	10,5	Forum Cinemas OÜ	18,3
SDI Media Estonia OÜ	4,7	Allfilm OÜ	16,6
Solaris Kino OÜ	3,7	Apollo Kino OÜ	12,0
Cinamon Operations Estonia OÜ	2,7	Nafta Films OÜ	5,4
Nordic Project Management OÜ	2,6	Cinamon Operations Estonia OÜ	3,7
Nafta Films OÜ	2,3	Kids Network Television OÜ	2,8
Balti Video OÜ	1,7	Estonian Theatrical Distribution OÜ	2,6
Estonian Theatrical Distribution OÜ	1,7	ACME Film OÜ	2,6
Ruudu Producers OÜ	1,6	Gorodenkoff Productions OÜ	2,5
ACME Film OÜ	1,6	Solaris Kino OÜ	2,1
KOKKU TOP 10	33,1	KOKKU TOP 10	68,6

Allikas: Äriregister

Tabel 3.19. Eesti filmi- ja videosektori kõigi ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2019 – MTÜ-d

Ettevõtte	Müügitulu (tuhat eurot)
1. Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 874
2. Must Käsi MTÜ	431
3. Taevas TV7 Kristlik Ühing MTÜ	356
4. Eesti Digikeskus MTÜ	345
5. Elektriteater MTÜ	278
6. MTÜ BE	178
7. Looduselust MTÜ	141
8. Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	83
9. Pärnu Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing MTÜ	52
10. VVS Media Grupp MTÜ	43
KOKKU TOP 10	3 781

Allikas: Äriregister

Enamik esikümneisse jõudnuist olid seal ka 2015. aastal. Vähem tuntud tegijaist kerkis esile Gorodenkoff Productions OÜ, mis tegeleb videotootmise ja arvutigraafikaga, keskendudes reklaamile ja kuvandi-loomele (*business videos, corporate videos*).

Mittetulundusühingutena tegutsevate ettevõtete esikümnes olid 2019. aastal mitmed filmifestivale korraldavad ettevõtted nagu Pimedate Ööde Filmifestival, MTÜ BE, Matsalu Loodusfilmide Festival, Pärnu

Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing ja väärilmide linastajad Must Käsi ning Elektriteater. Neist müügitulult suurim oli Pimedate Ööde Filmifestival (tabel 3.19).

Kinofilmide ja videote tootmine

Äriregistri andmetel oli Eestis 2015. aastal 482 ja 2019. aastal 841 filmi-, video- ja telesaadete tootmisettevõtet (EMTAK 5911, 59111 ja 59112). Kokku moodustas end filmi- ja videotootjatena deklareerinud ettevõtete müügitulu 2015. aastal 35,0 mln eurot ja 2019. aastal 68,7 mln eurot.

Esikümnes oli selles grupis juba nimetatud filmitootjad Allfilm OÜ, Nafta Films OÜ ja Cuba Films OÜ (tabel 3.20). Tabelis ära toodud ettevõtted tegelevad ka filmitootmiseks vajalike teenuste pakkumise ja filmide järelootmisega. Vähetuntud tegijaist on esikümnesse kerkinud Moonshiners OÜ, mille kohta taustainfo sisuliselt puudub. Ettevõtte on deklareerinud end kinofilmide ja videote tootajana, kuid äriinfot vahendava Dun&Bradstreet andmeil on Moonshiners OÜ meelelahutusvaldkonna artiste vahendav agentuur.

Tabel 3.20. Kinofilmide ja videote tootjate (EMTAK 59111, 59112) TOP 10 müügitulu järgi 2015. ja 2019. aastal

2015		2019	
Ettevõtte	Müügitulu (mln €)	Ettevõtte	Müügitulu (mln €)
1. Nordic Project Management OÜ	2,7	Allfilm OÜ	16,6
2. Nafta Films OÜ	2,3	Nafta Films OÜ	5,4
3. Balti Video OÜ	1,7	Cuba Films	1,9
4. Ruudu Produtsendid OÜ	1,6	Münchhausen Productions OÜ	1,6
5. Münchhausen Productions OÜ	1,5	Stellar Film OÜ	1,5
6. Allfilm OÜ	1,2	Moonshiners OÜ	1,3
7. Ho Broadcasting Estonia OÜ	1,2	Baron Noir OÜ	1,2
8. Gordon Grupp OÜ	1	Ruudu Produtsendid OÜ	1,1
9. Kassikuld OÜ	0,9	Get Shot Films OÜ	1,0
10. Cuba Films OÜ	0,8	Apollo Film Productions OÜ	0,9
KOKKU TOP 10	14,9		32,5

Allikas: Äriregister

2019. aastal kinos linastunud filmidest oli suurima piletituluga Allfilm OÜ poolt Eesti Vabariigi 100. aastapäevaks toodetud mängufilm „Tõde ja õigus“ (režissöör Tanel Toom) (tabel 3.21). Järgnesid Taska Film OÜ „Klassikokkutulek 3: Ristiisad“ (režissöör René Vilbre), Sterotek Film OÜ dokumentaalfilm „Ott Tänak – The Movie“ (režissöör Tarmo Mölder) ja BOP Animation OÜ animafilm „Vanamehe film“ (režissöörid Mikk Mägi ja Oskar Lehema).

Tabel 3.21. Eesti filmide TOP 10 piletitulu järgi 2019. aastal

Filmi pealkiri	Tootja	Piletitulu (tuhat eurot)
1. Tõde ja Õigus	Allfilm OÜ	1 555,5
2. Klassikokkutulek 3: Ristiisad	Taska Film OÜ	751,5
3. Ott Tänak: The Movie	Sterotek OÜ	568,7
4. Vanamehe film	BOP Animation OÜ (kaastootja Apollo Film Productions OÜ)	559,0
5. Lotte ja kadunud lohed	Eesti Joonisfilm OÜ (kaastootja Rija Films, Läti)	365,2
6. Ükssarvik	Tallifornia OÜ	185,2
7. Johannes Pääsukese tõeline elu	Kopli Kinokompanii OÜ	128,7
8. Kiirtee pörgusse	Kriim OÜ	61,6
9. Aasta täis draamat	Ettevaatlik Sten OÜ (kaastootja Kinoteater MTÜ)	54,8
10. Kapten Morten lollide laeval	Nukufilm OÜ (kaastootjad Telegael (Iiri), Grid Animation (Belgia), Calon (Suurbritannia))	51,0

Allikas: Eesti Filmi Instituut

Juhtivad telesaadete tootjad

Eesti telesaadete ja teleseriaalide tootjaist oli 2019. aastal kõige edukaim Ruudu Produktendid OÜ, kes jõudis veidi üle ühe miljoni euro küündinud müügituluga ka kogu valdkonna kümne suurima tegija hulka (tabel 3.20 ja 3.22). Ruudu produktendid (kaubamärk Ruut) tooteportfelli tuntumad saated olid „Eesti otsib superstaari“ ja „Su nägu kõlab tuttavalt“).

Alla ühe miljoni jäid Osakond OÜ (tuntumad saated „Selgeltnägijate tuleproov“), Gordon Grupp OÜ („Nädalalõpp Kanal 2ga“, „Kaks kanget“, „Kuldvillak“ jt), Balti Video OÜ (kaubamärk BEC) („Õnne 13“, „Kättemaksukontor“), Ludolink OÜ („Mängi ja võida!“), Subbmedia OÜ (Eesti uudised PBK-le), Duubel 3 Grupp OÜ („Pilvede all“), Õuetuba OÜ („Kodutunne“), Filmimees OÜ („Rannamaja“, „Sotid selgeks“ jt) ja Thors Films OÜ („ENSV“, „Eesti mäng“ jt).

Tabel 3.22. Telesaadete tootjate (EMTAK 59112) TOP 10 müügitulu järgi 2019

Tootja	Müügitulu (tuhat eurot)
1. Ruudu Produktendid OÜ	1 052,9
2. Osakond OÜ	925,0
3. Gordon Grupp OÜ	848,9
4. Balti Video OÜ	667,5
5. Ludolink OÜ	578,7
6. Subbmedia OÜ	440,2
7. Duubel 3 Grupp OÜ	359,3
8. Õuetuba OÜ	355,0
9. Filmimees OÜ	316,8
10. Thors Films OÜ	288,2
KOKKU TOP 10	5 833,4

Allikas: Äriregister

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmisega tegelevad ettevõtted

Kinofilmide, videote ja telesaadete järeltootmistegevustega (EMTAK 59121) oli äriregistri andmeil 2019. aastal seotud kokku 152 ettevõtet. Filmitootmise järeltegevustega seotud ettevõtete tegevuste hulka kuuluvad montaaž, subtitreerimine, filmilaborite tegevus, arvutigraafika, animatsiooni ja visuaalsete eriefektide loomine, animafilmide erilaborite tegevus, värvikorrektsioon, helitoimetamine ja kujundamine. Filmide järeltootjatena registreerinud ettevõtete kogu müügitulu oli 2019. aastal 11,8 mln eurot. Sellest üle poole tootsid 10 suurema müügituluga ettevõtet (tabel 3.23).

Tabel 3.23. Filmi- ja videotootmise järeltegevustega (EMTAK 59121) seotud ettevõtete TOP 10 müügitulu järgi 2019

Ettevõte	Müügitulu (tuhat eurot)
1. Gorodenkoff Productions OÜ	2 463,5
2. Funk & Pihel OÜ	1 718,2
3. Orbital Vox Stuudiod OÜ	530,8
4. Visual Media OÜ	440,9
5. Toimetajate Grupp OÜ	343,9
6. Tolm OÜ	245,9
7. Mind OÜ	233,5
8. Rockstick Production OÜ	227,9
9. Red Hot Produksioon OÜ	208,1
10. im imagery OÜ	190,9
KOKKU	6 603,5

Allikas: Äriregister

Eespool juba nimetatud Gorodenkoff Productions OÜ kõrval oli üks edukamaid ettevõtteid 2019. aastal Funk & Pihel OÜ, mille põhitegevusalaks on telesaadete- ja filmide tõlketeenus ja subtitreerimine. Sama teenust pakuvad ka Orbital Vox Stuudiod OÜ ja Visual Media OÜ. Orbital Vox Stuudiod teenuste hulgas on lisaks ka värvi korrigeerimine, filmigraafika, helitöötlus jms. Tolm OÜ on keskendunud arvugraafikale ja graafilistele videotele, Mind OÜ (kaubamärk Showcase) pakub heli, valgus ja videotehnikat, Rockstick Production OÜ tegutseb *business video* valdkonnas, kitsamalt spordi- ja muude sündmuste reklaami ja videotutvustusega, Red Hot Produksioon OÜ pakub klientidele audio- ja videoteenust. Ettevõtte im imagery OÜ on deklareerinud oma tegevusalaks disainerite teenused ja eriefektid videote jaoks.

Juhtivad kinofilmide, videote ja telesaadete levitajad

Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamise (EMTAK 59131) kinodele ja telejaamadele tegeles äriregistri andmeil 2019. aastal 31 ettevõtet. Neist müügitulult kõige edukam (ligi 2,8 mln eurot) oli Kids Network Television OÜ. Müügitulult järgnesid Estonian Theatrical Distribution OÜ (HeaFilm) enam kui 2,6 mln suuruse müügituluga ja ACME Film OÜ ligi 2,6 mln suuruse müügituluga (tabel 3.24). HeaFilm kaubamärgi all tegutsev Estonian Theatrical Distribution OÜ on filmistuudiote Universal Studios, Paramount Pictures, Walt Disney, Pixar Animation Studios, Marvel Studios, DreamWorks Animation, 20th Century Studios, Lucasfilm jt levitaja Eestis.

Tabel 3.24. Kinofilmide, videote ja telesaadete levitajate (EMTAK 59131) TOP 10 aastatel 2019

Ettevõtte	Müügitulu (tuhat eurot)
1. Kids Network Television OÜ	2 758,2
2. Estonian Theatrical Distribution OÜ	2 643,8
3. ACME Film OÜ	2 566,2
4. Film Distribution OÜ	660,2
5. Bigsales OÜ	245,0
6. Unlimited Media OÜ	222,7
6. Estinifilm OÜ	201,4
7. Luan Sports OÜ	195,8
8. BestFilm.eu OÜ	178,0
9. Survive Corporation OÜ	170,2
10. Filmitalgufilm OÜ	98,2
KOKKU	9 939,6

Allikas: Äriregister

ACME Film OÜ esindab Hollywoodi suurstudiodid Warner Bros. Pictures ja Sony Pictures, levitab DreamWorks Studios filme ja on on USA filmitootjate Lionsgate, STX, Global Road and Amblin Partners jt ning Euroopa filmistuudiote StudioCanal, Gaumont, Pathé, Hanway Films jt partner. ACME Film teeb samuti koostööd mitmete Venemaa filmitootjatega.

Film Distribution OÜ levitab Eesti turul Hollywoodi suurstudiodite, mitmete sõltumatute filmistuudiote ja ka paljude Eesti filmitootjate toodangut DVD ja Blu ray formaadis. Film Distribution OÜ tütarettevõtte on Estonian Film Distribution OÜ, mille põhitegevusalaks on filmide levitamine kinodes. Lisaks omab Film Distribution OÜ (läbi Theatrical Film Distribution OÜ) täiendavat osalust eelpool nimetatud Estonian Theatrical Distribution OÜ-s.

Juhtivad kinofilmide linastajad

Suurimad filmide linastajad (EMTAK 59141) 2019. aastal olid Forum Cinemas OÜ, Apollo Kino OÜ ja Solaris Kino OÜ. Edukaim neist oli Forum Cinemas OÜ, mille müügitulu 2019. aastal oli enam kui 18 mln eurot (2015. aastal 10,5 mln) (tabel 3.25). Forum Cinemas OÜ-le kuulusid Tallinnas kinod Coca-Cola Plaza, Viljandis kino Centrum ja Tartus kino Ekraan (lõpetas tegevuse 2021. aastal), milles kokku oli 15 saali. Forum Cinemas OÜ kuulub Soome kinooperaatori Finnkino Gruppi, mis omakorda kuulub Odeon Grupi koosseisu, mille omanikuks on USA kinokett AMC Entertainment. 1993. aastal tegevust alustanud Forum Cinemas OÜ-ga liitusid 2019. aastal kino Citadele Riias Lätis ja viis kino Leedus, millest kaks asuvad Vilniuses ning üks Kaunases, Klaipėdas ning Siauliais. Lisaks kinodele tegutses ettevõtte 2019. aastal ka stuudiote Universal ja Paramount ning *independent* stuudiote filmide levitamisega Eestis.

Apollo Kino OÜ on kümne kinokeskuse ja 39 saaliga Eesti suurim kinooperaator. Apollo Kino OÜ müügitulu oli 2019. aastal ligi 12 mln eurot (2015. aastal 1,3 mln). Apollo kinod asuvad Tallinnas Solarise, Mustamäe, Ülemiste ja Kristiine keskuses, Pärnus Pärnu keskuses, Kuressaares Auriga keskuses, Narvas Astri Keskuses, Tartus Lõunakeskuses ja Eedeni keskuses ning Jõhvis Pargi kaubanduskeskuses. Apollo Kino OÜ-le kuulub ka Solarise keskuses kinosid opereeriv Solaris Kino OÜ.

Tabel 3.25. Kinofilmide linastajate (EMTAK 59141) TOP 10 müügitulu järgi 2019. aastal

Ettevõtte	Müügitulu (tuhat eurot)
1. Forum Cinemas OÜ	18 255,4
2. Apollo Kino OÜ	11 984,2
3. Cinamon Operations Estonia OÜ	3 744,0
4. Solaris Kino OÜ	2 048,0
5. Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	1 873,8
6. Tallinnfilm OÜ	621,1
7. Mittetulundusühing Must Käsi	431,0
8. Elektriteater MTÜ	278,2
9. Matsalu Loodusfilmide Festival MTÜ	83,1
10. Tõrva Kinosõprade Selts MTÜ	39,1
KOKKU	39 357,8

Allikas: Äriregister

Tallinnfilm OÜ-le kuuluv kino Artis, Must Käsi MTÜ hallatav kino Sõprus ja Tartu Elektriteater MTÜ on keskendunud Euroopa ja ka muu maailma väärtfilmitoodangu linastamisele. Tõrva Kinosõprade Selts MTÜ haldab Tõrvas paiknevat kino Koit, Hiiumaa Kino MTÜ samanimelist kino Hiiumaal Kärdlas, SPA Tours OÜ Viimsikino, Hõbekeskus OÜ Thule Kino Kuressaares ja SA Võru Kannel samanimelist kino Võrus.

3.2. NÕUDLUS

3.2.1. Kinodes filmide vaatajate arv

Võrreldes 2015. aastaga kasvas kinokülastuste arv 2019. aastaks 19% ja võrreldes 2011. aastaga 49% (tabel 3.26). 2019. aastal näidati Eesti kinodes 58 Eesti filmi ja 2015. aastal rekordiliselt 64 Eesti filmi (tabel 3.27). Teistel aastatel on Eesti filme näidatud mõnevõrra vähem ja linastuste arv on jäänud kehvematel aastatel 20-40 filmi vahele. Kõige rohkem näidati Eesti kinodes 2019. aastal Euroopa filme, neid oli kinolevis 199, mis moodustas ligi poole (46,5%) kõigist kinodes näidatud filmidest (2015. aastal vastavalt 159 filmi ja 42%) (tabel 3.27).

Tabel 3.26. Filmide ja vaatajate arv kinodes aastatel 2011–2019

Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Filme kokku	351	395	376	353	379	377	355	404	428
Eesti filme	48	49	50	28	64	21	28	39	58
Kinokülastusi kokku (tuhat)	2 471	2 587	2 559	2 600	3 093	3 291	3 511	3 631	3 686
Kinokülastusi 100 elaniku kohta	180	196	193	197	236	254	267	275	278
Piletitulu (tuhat eurot)	10 051	11 429	11 810	12 755	15 567	17 665	19 399	20 630	21 800
Keskmine piletihind (eurot)	4,0	4,4	4,6	4,9	5,0	5,37	5,53	5,68	5,91

Allikas: Eesti Filmi Instituut, väljaanne „Baltic Films. Facts&Figures“ 2016–2020

Tabel 3.27. Filmide vaadatavus regiooniti aastatel 2015 ja 2019

Regioon	2015			2019		
	Näidatud filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Vaatajate osakaal, %	Näidatud filmide arv	Vaatajate arv (tuhat)	Vaatajate osakaal, %
Eesti	64	351	11	58	848	23
Euroopa	159	702	23	199	670	18
Ameerika Ühendriigid	140	1 962	63	136	1 874	51
Muu maailm	16	79	3	35	293	8
KOKKU	379	3 093		428	3 686	

Allikas: Eesti Filmi Instituut, väljaanne Baltic „Films. Facts & Figures 2020“

Kõigist 2019. aastal Eesti kinodes näidatud filmidest olid 23% Eesti, 18% Euroopa, 51% Ameerika Ühendriikide ja 8% muude maailma riikide filmid. Kõige enam vaatajad kogusid 2019. aastal Ameerika filmid (ligi 1,9 mln vaatajat), seejärel Eesti (848 tuhat vaatajat) ja Euroopa filmid (670 tuhat vaatajat). 2019. aastail olid vaadatuimad filmid Eesti filmid „Tõde ja õigus“ ja „Klassikokkutulek 3“ (tabel 3.28). Esikümnesse kuulus kokku 4 Eesti filmi. 2015. aastal oli esikümnes kaks Eesti filmi – vaadatavuselt teisel kohal „1944“ ja viiendal kohal „Supilinna salaselts“.

Tabel 3.28. Vaadatuimate filmide TOP 10 vaatajate arvu järgi aastal 2019

	Filmi nimi	Külastajate arv (tuhat)	Piletitulu (tuhat eurot)	Päritolu
1	Tõde ja õigus	268	1 555	Eesti
2	Klassikokkutulek 3	122	752	Eesti
3	<i>The Lion King</i> (Lõvikuningas)	113	647	Ameerika Ühendriigid
4	<i>Secret Life of Pets</i> (Lemmikloomade salajane elu)	109	548	Ameerika Ühendriigid
5	<i>Joker</i> (Jokker)	100	701	Ameerika Ühendriigid
6	<i>Frozen 2</i> (Lumekuninganna II)	99	567	Ameerika Ühendriigid
7	Ott Tänak: The Movie	96	569	Eesti
8	<i>How to Train Your Dragon: The Hidden World</i> (Kuidas taltsutada lohket 3)	90	483	Ameerika Ühendriigid
9	<i>Avengers: Endgame</i> (Tasujad: Lõppmäng)	89	633	Ameerika Ühendriigid
10	Vanamehe film	87	559	Eesti

Allikas: Eesti Filmi Instituut, väljaanne „Baltic Films. Facts & Figures 2020“

Festivalid

Eestis korraldatakse ka mitmeid filmifestivale, millest suurimaks on kujunenud Pimedate Ööde Filmifestival (PÖFF), mille osadeks lisaks põhikavale on lühifilmide ja animatsiooni festival PÖFF Shorts, noorte ja lastefilmide festival JustFilm ning filmiturunduslik BalticEvent.

Kokku osales PÖFF-il 2019. aastal 77 riiki, näidati 270 täispikka ja 315 lühifilmi, seansse oli kokku 851, festivali külastas 90 200 inimest. Lisaks põhifestivalile korraldab PÖFF igal aastal ka Haapsalu Õudus - ja Fantaasiafilmide Festivali (HÖFF), Tartu Armastusfilmide festivali tARTuFF ning Kumu Dokumentaali. MTÜ Pimedate Ööde Filmifestival kulud 2019. aastal olid 1,6 mln eurot, sellest üks miljon pärines annetustest ja toetustest ning 600 tuhat oli ettevõtlustulu.¹⁰

Kõige kauem, alates 1987. aastast, on tegutsenud Pärnu Filmifestival, mille peateema on põlisrahvad ja nende kultuur. Festivali korraldajaks on Pärnu Rahvusvaheline Visuaalse Antropoloogia Ühing. Festivalide nimistus on lisaks Tartu Maailmafilmi Festival, Tallinna dokumentaalfilmide festival DocPoint, Matsalu loodusfilmide festival MAFF ja mitmed väiksemad filmiüritused.¹¹

3.2.2. Avaliku sektori huvid ja eesmärgid

Riiklik kultuuripoliitika

Avalikku huvi filmivaldkonnas suunas riikliku kultuuripoliitika põhiliste dokumentidena kuni 2020. aastani Riigikogu otsus „Eesti kultuuripoliitika põhialused 2020“ ja spetsiifilisemalt „Eesti filmi arengusuunad 2012–2020.“ Edasisi protsesse suunab „Kultuuri arengukava 2021–2030“ ja kitsamalt filmikunsti valdkonda Eesti Filmiinstituudi „Arengukava 2021–2025“.

¹⁰ MTÜ Pimedate Ööde filmi Festival. Majandusaasta aruanne 2019, lk 3.

¹¹ EFI. Filmifestivalid ja turud. <https://filmi.ee/filmitoostus/filmifestivalid-ja-filmipaevad>

Kultuuriministeeriumi poolt koostatud „Kultuuri arengukava 2021–2030“ sisaldab kolme keskset visiooni, mis on sisustatud konkreetsete tegevussuundadega. Need visioonid on:

1. Eesti kultuurielu on tugev ja toimiv;
2. Eesti kultuurimälu on hoitud ja hinnatud;
3. Kultuuri ja loovuse roll ühiskonnas on väärtustatud.¹²

Arengukava lisas 5 tuuakse välja ka 11 visioonipunkti filmikunsti ja kinolevi arenguks:

1. Eestis toodetakse mitmekesist ja kvaliteetset filmiloomingut mahus, mis tagab filmitööstuse tervikliku arengu. Riiklikud toetused filmitootmisesse kasvavad, lisaks kaalutakse audiovisuaalsisu tootmise edendamiseks teiste riikide eeskujul maksumeetmete väljatöötamist audiovisuaalsisu vahendajatele. Riiklike vahendite kõrval soodustatakse erakapitali kaasamist filmivaldkonda. Riik toetab nõudlikule publikule ning lastele ja noortele suunatud filme ning loob filmitegijatele võimalused eksperimenteerimiseks. Sarnaselt teistele riikidele peetakse vajalikuks rahvusringhäälingu rolli suurenemist filmide ja telesarjade tellijana. Riik peab oluliseks keskkonnasäästlike lahenduste ja uute digitaalsete filmitehnoloogiate rakendamist filmivaldkonnas.

2. Filmivaldkonna professionaalidele on loodud tingimused järjepidevaks arenguks ja eneseteostuseks. Filmitootmise ja rahvusvahelise koostöö finantseerimise kõrval töötatakse välja lahendusi valdkonnas tegutsevate loomeinimeste mitmekülgses toetamiseks ka filmide tootmise vahelistel aegadel. Filmitegijate professionaalsete oskuste arendamiseks toetab riik regulaarsete ja mitmekülgsede täienduskoolituste läbiviimist nii erialaoskuste kui ka üldteadmiste osas, sh ettevõtlusega tegelemisel. Tööturule sisenevatele noortele filmitegijatele peavad olema kättesaadavad nii karjäärialane nõustamine kui ka tasustatud praktikakohad. Täienduskoolituste väljatöötamisel pööratakse tähelepanu teiste seotud valdkondade spetsialistide oskuste arendamisele.

3. Eesti filmivaldkond on rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline. Eesti filmil on rahvusvahelist potentsiaali, mille realiseerimiseks toetatakse senisest suuremas mahus rahvusvahelist turundust, ekspordiks vajalike oskuste ja teadmiste arendamist, filmitegijate osalemist festivalidel ja koostöövõrgustikes, Eesti filmi ja siinsete võimaluste tutvustamist peamistel filmiturgudel, filmiettevtete ekspordiplaanide elluviimist, rahvusvahelist kandepinda omavate toodete ja teenuste arendamist ning mentorite süsteemi väljatöötamist.

4. Eesti on hinnatud sihtkoht rahvusvaheliste filmiprojektide elluviimisel. Teiste riikidega edukaks konkureerimiseks suurendab riik tagasimaksesüsteemi mahtu ja lihtsustab toetusmeetme elluviimist, soodustab piirkondlike filmifondide loomist ja mahtude kasvu ning oskusteabe arendamist, vahendab suhtlust filmitegijate ja kohalike omavalitsuste vahel filmivõteteks vajalike tingimuste täitmiseks, tugevdab tehnilist ja logistilist võimekust filmiprojektide teenindamiseks ning turundab Eestit rahvusvaheliselt. Tänapäevastele nõuetele vastava studio olemasolu on eelduseks nii kohaliku filmitööstuse arenguks kui ka välismaiste projektide Eestisse toomiseks. Järjepidevalt viiakse läbi uuringuid, et hinnata tagasimaksesüsteemi rakendamise majanduslikke mõjusid.

5. Audiovisuaalse kirjaoskuse ja filmialase teadlikkuse tase ühiskonnas on kõrge. Inimesed saavad järjest suurema osa informatsioonist läbi audiovisuaalsete kanalite, mistõttu pöörab riik senisest enam tähelepanu audiovisuaalse kirjaoskuse arendamisele, ennekõike laste- ja noorte hulgas nii formaalses kui ka mitteformaalses õppes. Riik peab oluliseks kaasaegse filmikultuurikeskuse loomist, mis pakub lastele ja

¹² „Kultuuri arengukava 2021–2030“, lk 9–18. Kultuuriministeerium. <https://kul.ee/kultuur2030>

noortele filmiharidusprogramme ning toetab õpetajaid metoodiliselt filmide kasutamisel ja audiovisuaalsete vahendite rakendamisel õppetöös.

6. Eestis on võimalik omandada rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist eestikeelset tasuta filmiharidust.

Koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga ja ülikoolidega panustatakse filmiõppe jätkusuutlikku arengusse, rahvusvahelisel tasemel õppejõudude kaasamise ning tudengifilmide eelarvete suurendamise, pöörates eraldi tähelepanu doktoriõppes valmivatele filmidele. Filmiteaduse arendamiseks on vajalik teadus- ja arendustegevuste kestlik finantseerimine, loovuurimuse võimaluste mitmekesistamine ja interdistsiplinaarsete uuringute läbiviimise soodustamine. Riik toetab eesti filmi uurimise lisamist rahvus- teaduste uurimisvaldkondade nimestikku.

7. Kinolevi on Eestis jätkusuutlik ja regionaalselt kättesaadav.

Kinokultuuri jätkumise seisukohalt on oluline, et publikul oleks ka tulevikus võimalik filme vaadata suurelt ekraanilt. Kinokultuuri järjepidevus on tõsise surve all seoses pandeemia mõjude, digiplatvormide võidukäigu ja muutustega kinomaastikul, mistõttu toetab riik väärtfilmikinode ja väiksemate kinosaalide tegevust ning maakinode tehnilise võimekuse arendamist. Lisaks aitab riik kaasa, et eesti film kogu oma mitmekesisuses jõuaks senisest enam suurkinode kavadesse.

8. Eesti vaatajad hindavad väärtfilmi ning tagatud on juurdepääs Euroopa ja maailmakino paremikule.

Riik toetab väärtfilmikinode tegevust ja filmilevi, aga ka väärtfilmide turundamist. Eesti filmi ja väärtfilmi ühiskondliku positsiooni parandamiseks viiakse ellu laiapõhjalisi kommunikatsioonitegevusi ning töötatakse välja meetmed tasemel filmikriitika ja populaarteadusliku filmikirjanduse arenguks.

9. Eesti filmilooming on digitaalsetel platvormidel laialdaselt kättesaadav.

Digipööre mõjutab filmi- tööstust kogu väärtusahela ulatuses, seepärast soodustab riik uute digitaalsete lahenduste väljaarendamist ja kasutuselevõttu. Eesti filmide kättesaadavuse parandamiseks ja eesti filmi rahvusvaheliseks tutvustamiseks toetatakse eesti filmi digitaalse platvormi väljaarendamist ning soodustatakse eesti filmi levi rahvusvahelistel platvormidel.

10. Eestis korraldatakse kõrgetasemelisi filmifestivale.

Filmivaldkonna arengu seisukohalt on olulised nii suured ja tunnustatud rahvusvahelised filmifestivalid kui ka väiksemad ning spetsiifilisemad festivalid. Nende eesmärk on aidata filmivaldkonnal võrgustuda, laiendada kohalike tegijate silmaringi, luua uusi koostöövõimalusi, tutvustada väärtfilme laiemale publikule ning toetada kultuuriturismi kaudu ettevõtlust ja Eesti kuvandit. Riik toetab igakülgset festivalide korraldamist ja arendustegevusi mitmel pool Eestis.

11. Eesti filmipärand on hästi hoitud ja kättesaadav.

Riik viib olulise Eesti filmipärandist digitaalsele kujule ning loob koostöös partneritega soodsa tingimused filmipärandi tutvustamiseks ja vahendamiseks laiemale avalikkusele.¹³

Arengukava lisas 1 märgitakse, et filmivaldkonna edu ei saa tugineda ühekordsetele suurprojektidele nagu EV 100 ja et filmivaldkond vajab senisest suuremat toetust. Tuuakse ära ka mõned numbrilised eesmärgid:

„Eesmärk on hoida Eesti filmi turuosa kodumaises kinolevis stabiilselt vähemalt 20 protsendil. Selle saavutamiseks tuleb:

---

¹³ „Kultuuri arengukava 2021–2030. Lisa 5. Valdkondlikud teemalehed“, lk 8–9.

- kasvatada tootmiskahtude piisava tasemini, mis võimaldab toota 5–6 mängufilmi aastas. Seejuures on vajalik tagada filmide kõrge kunstiline tase, aga ka publikulevi potentsiaal ehk eesti filmide tootmise eelarve võiks olla minimaalselt 7 miljonit EUR aastas.
- Tõhustada rahvusvahelist koostööd Balti riikidega ning jätkata aktiivset läbirääkimist Balti Filmi ja TV loomiseks.
- Säilitada Film Estonia toetusmeede ja selle mahtu vajadusel tõsta, sest meetme abil meelitatakse Eestisse rahvusvahelisi filmiprojekte, mis rikastavad valdkonda tehniliselt ja loominguiliselt.
- Luua filmikeskus ehk kinoteek koostöös Eesti Filmi Instituudiga, et Eestis tekiks filmihariduse-ja kultuurikeskus ja filmikirjaoskus oleks väärtustatud.¹⁴

Eesti Filmi Instituudi arengukava

Riikliku filmipoliitika suunaja Eestis on Eesti Filmi Instituut, mis on sõnastanud ka oma eesmärgid:

- **Eesti filmivaldkond on koroonapandeemiast tingitud kriisist edukalt taastunud**, olles paindlikult kohanenud muutunud oludega. Filmivaldkond tervikuna on elujõuline ja vastupanuvõimelisem tulevaste kriisidega toimetulekuks.
- Eestis toodetakse eri žanrites ja formaatides filme, mis pakuvad filmitegijatele piisavalt võimalusi oma oskuste arendamiseks ja ande realiseerimiseks. **Aastas linastub vähemalt 15 täispikka filmi** (mängu-, anima- ja dokumentaalfilmi).
- Eestis on vaatajatel mitmekülgsed võimalused saamaks osa nii Eesti, Euroopa kui maailmakino paremikust erinevatel platvormidel, sh kinolevis ja voogedastusplatvormidel. **Eesti filmi turuosa kinokülastustest on vähemalt 20%.**
- **Eesti film on rahvusvaheline. Eesti osaleb aastas vähemalt 10 kaastootmisprojektis** (sh nii enamus- kui vähemuskaastootmine) ning **Eestis filmitakse aastas koos telesarjadega vähemalt 10 välismaist produktsiooni**. Filmivaldkonna ettevõtete müügi- ja eksporditulud ületavad kriisieelse taseme.
- **Filmi kirjaoskuse tase on ühiskonnas tõusnud**, teema on tihedalt lõimitud õppekavadesse ning õpetajad oskavad audiovisuaalseid materjale õppetöös kasutada. Käivitatud on eesti filmi platvorm, mis avardab ligipääsu Eesti filmipärandile ning võimaldab neid materjale kasutada õppetöös.
- **Tallinnfilmi rikkalikust pärandist on vähemalt 55% digiteeritud** ja tehtud publikule laiemalt kättesaadavaks.¹⁵

Nagu eelnevast nähtub, jätab „Kultuuri arengukava 2021–2030“ ja Eesti Filmi Instituudi „Arengukava 2021–2025“ filmitootmise osas teatud tõlgendusruumi. Kui esimene seab sihiks toota aastas 5–6 mängufilmi aastas, siis teise seatud eesmärk on jõuda aastas 15 täispikka eesti filmi linastamiseni.

Kultuurkapitali toetused filmikunstile

Filmikunsti toetab samuti Eesti Kultuurkapital. Selle struktuuriüksusena tegutseva audiovisuaalse kunsti sihtkapitali tegevuse eesmärk on Eesti audiovisuaalkultuuri edendamine, toetades eeskätt filmide tootmist, filmiürituste korraldamist ja muid tegevusi, mis tugevdavad audiovisuaalkunsti kandepinda Eesti kultuuris. Selle nimel toetatakse kodumaiste ja rahvusvahelises koostöös valmivate filmide arendamist ja

¹⁴ „Kultuuri arengukava 2021–2030. Lisa 1. Valdkonna olukorra analüüs“, lk 25.

¹⁵ SA Eesti Filmi Instituut. „Arengukava 2021–2025.“ <https://filmi.ee/wordpress/wp-content/uploads/2021/05/210504-EFI-arengukava-2021-2025-FINALWEB.pdf>

tootmist; audiovisuaalse kunstiga seotud avalike ürituste ja festivalide korraldamist; välismaal toimuvatel üritustel osalemisega seotud kulutuste osalist katmist; audiovisuaalse kunsti alast täiendõpet; õpinguid välisriikides magistriõppe tasemel; kinode väärtfilmiprogrammide edastamist; loomeliitude tegevust; fotokunstialaseid tegevusi; audiovisuaalkunsti alase kirjanduse loomist ja avaldamist ning toetatakse audiovisuaalkunsti silmapaistvaid tegelasi.

Kogu valdkonna finantseerimist reguleerivad Eesti Kultuurkapitali seadus, iga-aastased riigieelarve seadused ja kultuuriministri määrus „Filmikunsti arendamise, tootmise ja levitamise toetamise tingimused ja kord”.¹⁶

---

¹⁶ Vt <https://www.riigiteataja.ee/akt/127012021006>

3.3. ORGANISATSIOON JA POLIITIKA

3.3.1. Finantseerimine ja riiklikud toetusmeetmed

Eesti filmikunsti riiklik toetamine toimub Kultuuriministeeriumi, Eesti Filmi Instituudi ja Eesti Kultuurkapitali kaudu, millele lisanduvad Euroopa Liidu fondidest maksatavad toetused.

Kultuuriministeerium, riigikantselei, kaitseministeerium

Suurimad eraldised filmikunstile on tulnud kultuuriministeeriumilt, 2019. aastal kokku 12,2 mln eurot (tabel 3.29). Eesti Vabariik 100 programmi raames kujunes üheks Eesti filmi suurtoetajaks ka riigikantselei, mis 2015–2019. aastal toetas filmitootmist kokku ligi 9 mln euroga, millele 2019. aastal lisandus kaitseministeeriumi eelarvest 450 tuhat eurot (vt tabel 3.30). Kultuuriministeeriumi 2019. aasta eelarvest ligi poole (48%) moodustas Christopher Nolani filmile "Tenet" tehtud tagasimakse (kokku ligi 5,9 mln eurot).

Tabel 3.29. Riigi eraldised filmivaldkonnale Kultuuriministeeriumi eelarves

Riigieelarve eraldised Kultuuriministeeriumi eelarves	2015	2019
Eesti Filmi Instituut SA tegevustoetus	509 941	504 965
Eesti Filmi Instituut SA edasiantavad toetused	3 463 380	4 813 380
Eesti Filmi Instituut SA - Media Desk Eesti		34 512
Film Estonia		1 273 028
Tagasimakse Christopher Nolani filmile "Tenet"		4 616 963
Väärtfilmide toetus - Tallinnfilm OÜ	235 000	
Tallinnfilm OÜ - Artis tegevustoetus		240 000
Eesti Film Andmebaas MTÜ tegevustoetus		60 000
Väärtfilmikino tegevustoetus		185 000
Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	300 000	385 000
Riigikogu lisavahendid (Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ)		50 000
Väärtfilmide toetus - Must Käsi MTÜ	55 000	
Pärnu Rahvusvahelise Dokumentaal- ja Antropoloogiafilmide Festivali korraldamine	45 000	45 000
KULTUURIMINISTEERIUMI ERALDISED KOKKU	4 608 321	12 207 848

Allikas: Kultuuriministeeriumi 2019. a eelarve

SA Eesti Filmi Instituut

2019. aastal toetati Eesti filmikunsti (koos Eesti Filmi Instituudi tegevuskuludega) kokku ligi 12,5 mln euro ulatuses, mis on üle kolme korra rohkem kui 2011. aastal (tabel 3.30). Ka filmivaldkondade sihtfinantseerimine on samade aastate võrdluses kokkuvõttes kasvanud. Teisalt, kui võrrelda 2019. aasta sihtfinantseerimise mahtu 2016.–2017. aasta kõrgperioodiga, kui filmitootmist toetati täiendavalt Eesti Vabariik 100 programmi raames, siis mängufilmide sihttoetused, millele peaks tuginema pikkade mängufilmide tootmise stabiilsus, on vähenenud nende aastate võrdluses ligi 2 korda, s.o 5 miljonilt 2,5 miljonini aastas. Mõnevõrra kasvanud võrreldes 2017. aastaga on animafilmide ja dokfilmide sihttoetused (vastavalt 14% ja 3%).

Tabel 3.30. Eesti Filmi Instituudile laekunud ja väljamakstud toetused vastavalt EFI konsolideeritud majandusaasta aruannetele

Laekunud toetused ja muud tulud	2011	2015	2016	2017	2018	2019
Kultuuriministeerium	3 785 681	4 290 925	4 597 467	4 338 127	5 856 217	11 643 665
EAS	25 879	106 347	196 419	42 515	4 418	0
Loov Euroopa Media	0	26 319	27 719	27 718	27 719	27 718
Sotsiaalministeerium	0	0	7 500	17 500	7 000	7 319
Eesti kultuurkapital	0	50 250	53 817	77 750	47 875	20 000
Euroopa Cinemas	0	18 200	17 674	16 937	16 912	20 163
Riigikantselei	0	195 000	3 775 000	3 834 580	977 013	200 987
Kaitseministeerium	0	0	0	0	0	450 000
Eratoetajad	0	0	0	0	0	105 386
Muud	182 968	919	29 087	3 161	10	0
KOKKU	3 994 528	4 687 960	8 704 683	8 358 288	6 937 164	12 475 238
EFI eraldatud toetused ja muud kulud						
Mängufilmide sihttoetused	1 486 805	1 403 800	5 026 450	5 007 000	2 608 400	2 454 800
Animafilmide sihttoetused	753 000	760 000	760 000	760 000	877 500	868 600
Dok.filmide sihttoetused	530 500	625 692	717 630	659 692	580 765	737 200
Vähemuskaastootmine	0	280 000	280 000	130 000	430 000	500 000
Film Estonia	0	0	336 798	198 938	927 976	5 889 991
Ristmeedia	0	10 000	15 000	15 000	15 000	0
Levitoetus	82 100	156 035	154 465	131 000	230 320	195 330
Muud toetused	136 515	181 062	181 928	208 960	212 160	142 137
Sihttoetuste vahendamine	37 687	30 247	86 337	690	-135 987	233 530
Liikmemaksud	0	6 350	7 250	8 250	9 750	16 500
Tagasi nõutud sihtfinantseerimine	0	-20 554	-8 830	0	-80 645	0
TOETUSED KOKKU	3 026 607	3 432 632	7 557 028	7 119 530	5 675 890	11 038 088
EFI personalikulud	301 283	430 161	405 872	383 462	464 735	536 225
EFI majanduskulud	105 427	140 157	155 716	149 014	172 157	170 426
Muud filmivaldkonna tegevuskulud	135 697	398 649	379 237	485 887	388 056	416 314
KÕIK KOKKU	3 606 701	4 401 589	8 497 853	8 137 893	6 700 838	12 161 053

Allikas: EFI Konsolideeritud majandusaasta aruanded 2011, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019

EFI 2019. aasta konsolideeritud majandusaasta aruande põhjal esitati 2019. aastal 37 mängufilmide stsenaariumitoetuse taotlust, millest toetus eraldati 8 stsenaariumile. Mängufilmide arendustoetustootlusi esitati 15, millest toetus anti 6 filmile. Mängufilmide tootmistoetust taotles 7 projekti, milles toetus eraldati 4 projektile, lisaks sõlmiti 3 toetuslepingut mängufilmide II etapi tootmisele. Samuti said toetuse 1 madaleelarveline mängufilm, 4 lühimängufilmi, 2 lühidokumentaalfilmi ja 2 TV-minisarja projekti.

Dokumentaalfilmidele taotles arendustoetust 21 filmi, millest toetus eraldati 9 filmile. Tootmistoetust taotles 22 projekti, millest toetuse said 9 filmi. Tootmise II etapi toetuslepinguid sõlmiti 6 filmile. EFI, Kultuurkapitali ja ERRi koosrahastatud „Eesti lugude“ sarjas toetati 10 dokumentaalfilmi ja portreedokumentaalfilmide sarjas 5 filmi.

Lühianimafilmi arendustaotlusi esitati 2019. aastal 8 ja toetused anti 5 filmile. Ka lühianimafilmi tootmistoetust taotles 8 projekti, milles toetused eraldati samuti 5 projektile. Tootmise II etapi toetuslepingud sõlmiti kolmele lühianimafilmile ja III etapi toetusleping sõlmiti ühele täispikale animafilmile.

Vähemuskaastootmise toetuse taotlust esitati 11 mängufilmile, millest toetuse said 3 mängufilmi. Toetati ka 3 vähemuskaastootmis-dokumentaalfilmi.¹⁷

EFI andmeil toetati 2019. aastal Eesti Filmi Instituudi vahenditest kuute vähemuskaastootmise projekti ligi 11 miljoni euroga (tabel 3.31).

Tabel 3.31. Vähemuskaastootmise toetused 2019

Ettevõtte	Filmi nimi	Tootjariik/filmi liik	Toetuse suurus (tuhat eurot)
1 Nafta Films OÜ	Erna on sõjas	Taani, Belgia, mängufilm	6 199,2
2 Amrion OÜ	Kupee nr 6	Soome, Vene, Saksa, mängufilm	2 035,1
3 Stellar Film OÜ	Jõulud džunglis	Läti, laste mängufilm	901,5
4 Allfilm OÜ	Vabadus on sõnakõlks	Taani, dokfilm	715,2
5 Allfilm OÜ	Tukdam	Soome, liri, dokfilm	596,1
6 Traumfabrik OÜ	E-riik	Kanada, dokfilm	486,3
KOKKU			10 933,5

Allikas: Eesti Filmi Instituut. Eelarvete ja toetuste tabel 2019

Suurimad toetused Eesti filmiprojektidele 2019. aastal said mängufilmid „02“ (Nafta Film), „Kalev“ (Allfilm), „Vee peal“ (Filmivabrik), „Kratt“ (Tallifornia Eriotstarbeline Kratt) ja animafilm „Sipsik“ (A Film Eesti) (tabel 3.32).

Tabel 3.32. Eesti filmide suurimad toetuse saajad aastal 2019

Filmi nimi	Tootja/ filmi liik	Eesmärk	Summa (tuhat eurot)
1 02	Nafta Films OÜ, mängufilm	Tootmistoetus	450,0
2 Kalev	Allfilm OÜ, mängufilm	Tootmistoetus	402,8
3 Vee peal	Filmivabrik OÜ, mängufilm	Tootmistoetus	377,2
4 Sipsik	A Film Eesti OÜ, animafilm	Tootmistoetus	368,7
5 Kratt	Tallifornia Eriotstarbeline Kratt OÜ, mängufilm	Tootmistoetus	298,0

Allikas: Eesti Filmi Instituut¹⁸

¹⁷ Eesti Filmi Instituut. Konsolideeritud majandusaasta aruanne 2019, lk 3–5.

¹⁸ Eesti Filmi Instituut. EFI toetusotsused 2019. Eesti Filmi Instituut. Seisuga 31.12.2019. <http://filmi.ee/wordpress/wp-content/uploads/2020/01/Eelarvete-ja-toetuste-tabel-detsember-2019.pdf>

Eesti Kultuurkapital

Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital toetab esitatud taotluste alusel kodumaiste ja rahvusvahelises koostöös valmivate filmide arendamist ja tootmist, audiovisuaalse kunstiga seotud avalike ürituste ja festivalide korraldamist, välismaal toimuvatel üritustel osalemisega seotud kulutuste osalist katmist, audiovisuaalse kunsti alast täiendõpet, õpinguid välisriikides magistriõppe tasemel, kinode väärtfilmiprogrammide edastamist, loomeliitude tegevust, fotokunstialaseid tegevusi, audiovisuaalkunsti alase kirjanduse loomist ja avaldamist, audiovisuaalkunsti ala silmapaistvaid tegelasi.¹⁹

2019. aastal eraldas Kultuurkapital filmikunstile ligi 2,1 mln eurot, sellest ligi 1,9 mln eurot audiovisuaalse kunsti sihtkapitali ja 186 tuhat eurot Kultuurkapitali nõukogu kaudu (tabel 3.33).

Tabel 3.33. Eesti kultuurkapitali toetused

	2015	2019
Eesti Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapitali toetused kokku	1 924 538	1 887 017
Eesti Kultuurkapitali nõukogu toetused filmikunstile	186 500	186 000
KULTUURKAPITALI TOETUSED KOKKU	2 111 038	2 073 017

2019. aastal esitati audiovisuaalse kunsti sihtkapitalile kokku 757 taotlust 5,7 mln euro ulatuses, millest lepinguni jõudis 375 taotlust veidi alla 1,9 miljoni euro ulatuses. Suurimad toetuse saajad olid mängufilmid „02“ (120 tuhat eurot), „Konteiner“ (100 tuhat eurot), „Vee peal“ (96,5 tuhat eurot) ja „Kalev“ (80 tuhat eurot) ning animafilm „Tiivad“ (49,5 tuhat eurot) (tabel 3.33).

Tabel 3.33. Kultuurkapitali audiovisuaalse kunsti sihtkapital suurimad toetuse saajad aastal 2019

Projekt	Tootja	Summa (tuhat eurot)
1 Mängufilmi „02“ tootmine	Nafta Films OÜ, Taska Film OÜ	120,0
2 Mikroeelarvelise mängufilmi „Konteiner“ tootmine	Allfilm OÜ	100,0
3 Mängufilmi "Vee peal" tootmine	Filmivabrik OÜ	96,5
4 Mängufilmi "Kalev" tootmine	Allfilm OÜ	80,0
5 Lühianimafilmi "Tiivad" tootmine	Nukufilm OÜ	49,5

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Kultuurkapitali nõukogu suurimateks toetuse saajateks olid Pimedate ööde Filmifestival (152 tuhat eurot), Eesti Filmi Andmebaas (60 tuhat eurot) ning mitmed projektid filmide esitamistehnika uuendamiseks (tabel 3.34).

¹⁹ Eesti Kultuurkapital, „Audiovisuaalse kunsti sihtkapitali preemiade, stipendiumide ja toetuste määramise kord.“ <https://www.kulka.ee/sihtkapitalid/audiovisuaalne-kunst/raha-jagamise-kord>

Tabel 3.34. Eesti Kultuurkapitali nõukogu toetused filmikunstile aastal 2019

Projekt	Toetuse saaja	Summa (tuhat eurot)
1 20. Pimedate Ööde Filmifestivali korraldamine	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	152,0
2 Eesti filmi elektroonilise andmebaasi www.efis.ee loomise jätkamine	Eesti Filmi Andmebaas MTÜ	60,0
3 Põltsamaa Kultuurikeskuse kinotehnika soetamine	Põltsamaa Kultuurikeskus	51,0
4 Kose Kultuurikeskuse kinotehnika uuendamine, DCP kinosüsteemile üleminek	Kose Kultuurikeskus	27,0
5 Kino „Sõprus“ helisüsteemi uuendamine	Must Käsi MTÜ	10,1

Allikas: Eesti Kultuurkapital

Eurimages fond

Eurimages on Euroopa Nõukogu kultuuritoetuste fond, mis tegutseb alates 1988. aastast Strasbourgis. Organisatsioonil on 39 liiget ja 1 assotsieerunud liige Kanada. Eurimages edendab sõltumatut filmitegemist, pakkudes rahalist tuge mängu-, anima- ja dokumentaalfilmidele, et soodustada koostööd eri riikide vahel. Eurimages'i aastaeelarve on ligikaudu 27,5 miljonit eurot, mis laekub peamiselt liikmesriikide osamaksudest ja laenude tootlusest.

2019. aastal said toetust koostööfilmid, milles Eestist osalesid Amrion OÜ ja Eesti Joonisfilm OÜ. Esimene neist, koostöös Soome, Saksamaa ja Rumeeniaga valminud Juho Kuosmaneni mängufilm „Kupsee nr 6“, pälvis Eurimages'ilt toetust 280 tuhat eurot ja teine, koostöös Leedu ja Lätiga valminud Kristijonas Vildziunase joonisfilm „Laulud rebasele“, 240 tuhat eurot. Vahemikus 2015–2019 on toetust saanud kokku 9 Eesti osalusega koostööprojekti (tabel 3.35).

Tabel 3.35. Euroopa Komisjoni Eurimages fond toetused 2015–2019

Filmi nimi/aasta/liik	Režissöör	Osalenud filmitootjad	Summa
2019			
1. Comparment No 6 (Kupsee nr 6), mängufilm	Juho Kuosmanen (FI)	Morning Film Company (FI) Amrion OÜ (EE) Attention Panda (DE) CTB Film Company (RU)	280 000
2. Songs for a Fox (Laulud rebasele), joonisfilm	Kristijonas Vildziunas (LT)	Studio Uljana Kim (LT) Locomotive Productions (LV) Eesti Joonisfilm (EE)	240 000
			KOKKU 520 000
2018			
3. Goodbye Soviet Union (Hüvasti NSVL), mängufilm	Lauri Randla	Exitfilm OÜ (EE) OY Bufo AB (FI)	99 587
			KOKKU 99 587

	Filmi nimi/aasta/liik	Režissöör	Osalenud filmitootjad	Summa
	2017			
4.	Baltic New Wave (Ajasillad), dokumentaalfilm	Audrius Stonys (LT) Kristine Briede (LV)	Vides Film Studija, SIA (LV) UAB Ultra Names (LT) OÜ Waterbird (EE)	70 000
5.	Te Last Ones (Viimased), mängufilm	Veiko Õunpuu	Homeless Bob Production (EE) OY Bufo AB (FI)	24 000
6.	The Man Who Surprised Everyone (Mees, kes üllatas kõiki), mängufilm	Natalya Merkulova (RU) Alexey Chupov (RU)	Pan-Atlantic Studio (RU) Homeless Bob Production (EE) Arizona Productions (FR)	160 000
			KOKKU	254 000
	2016			
7.	Scandinavian Silence (Skandinaavia vaikus), mängufilm	Martti Helde (EE)	Three Brothers (EE) ARP (FR)	65 000
			KOKKU	65 000
	2015			
8.	Rehepapp, mängufilm	Rainer Sarnet	Homeless Bob Production (EE) Weydemann Bros GMBH (EE) PRPL BV (NL)	210 000
9.	Pretenders (Teesklejad), mängufilm	Vallo Toomla	Amrion OÜ (EE) Studija Uljana Kim (LT) Locomotive Productions (LV)	120 000
			KOKKU	330 000

Allikas: Euroopa Nõukogu Eurimages toetusprogrammid. (<https://www.coe.int/en/web/eurimages/programmes>)

Loov Euroopa MEDIA programm

Loov Euroopa MEDIA on Euroopa Liidu programm Euroopa audiovisuaaltööstuse konkurentsivõime tugevdamiseks ning toodangu rahvusvahelise levi hõlbustamiseks. MEDIA programm algas 1980-ndate lõpus vastavasisulise pilootprojektiga. Edasi on programm toiminud regulaarselt 5–7 aastaste mandaatide kaupa. Loov Euroopa MEDIA programmiga toetatakse filmiüritusi (promotsioone), filmifestivale, kinolevi, filmiprojektide arendust, TV-le suunatud filmide tootmist, publiku kaasamist ja harimist ning Euroopa videomängude tootmist.

2019. aastal toetas Loov Euroopa MEDIA Eesti filmilevi 651,5 tuhande euroga. Suuremate toetuse saajate hulgas olid Homeless Bob Production OÜ (paketoetus), MTÜ BE (Baltic Event filmiturg), Pimedate Ööde Filmifestival ning kaks mängufilmi ja üks dokumentaalfilm (tabel 3.36).

Tabel 3.36. Suuremad toetuse saajad Loov Euroopa MEDIA programmist aastal 2019

	Projekti nimi	Ettevõtte	Summa (tuhat eurot)
1.	Paketitaotlus	Homeless Bob Production OÜ	175 000
2.	Baltic Event	MTÜ BE	105 000
3.	PÖFF	Pimedate Ööde Filmifestival MTÜ	75 000
4.	Mängufilm „02“	Taska Film OÜ	50 000
5.	Mängufilm "Tagurpidi torn"	Stellar OÜ	30 000
6.	Dokumentaalfilm "Tallinn põleb"	Maagiline Masin OÜ	25 000

Allikas: Loov Euroopa MEDIA

Üldhinnang

Kokku on Eestiga seotud filmidele ja filmitootmisele eraldatud 2019. aastal üle 14 mln euro (tabel 3.37). Sellest valdav osa kodumaiste toetajate poolt ning väiksem osa Euroopa Liidu fondidelt.

Tabelis ära toodud arvud näitavad Eesti filmitootmise toetamises väga suuri kõikumisi, mille hüppelised tõusud on tulenenud kas täiendavast finantseerimisest Eesti Vabariik 100 raames, seoses Film Estonia tagasimaksetega või ka Euroopa Liidu suhteliselt juhuslike toetustega, samas kui sihtfinantseerimine, millele Eesti filmikunst peaks tuginema, on tagasihoidlik ja kasvab aeglaselt. See on küll tõusnud, kuid ei taga see filmitootmiseks ja olemasoleva loovjõu hõivatuseks vajalikku taset, seda kasvõi Eesti Vabariik 100 raames toodetud filmiproduksiooniga võrreldes, kui riiklik toetus filmikunstile oli oluliselt suurem ja tulemuseks olid õige mitmed filmikunsti suurteosed.

Filmitootmise toetused sisaldavad ka toetusi koostööfilmidele ja tagasimakseid välismaistele filmidele, mida filmitakse Eestis. Need annavad küll tööd Eesti teenusepakkujale ja aitavad sellega vajalikku oskusteavet nii töös hoida kui ka arendada ning loovad lisaväärtust Eesti majandusele, kuid teisalt ei pruugi selles koostöös sündida filme, mis on olulised just Eesti kultuuri seisukohalt.

Tabel 3.37 Eesti filmidele ja koostööfilmidele tehtud eraldised kokku (tuhat eurot)

Institutsioon	2015	2016	2017	2018	2019
Eesti Filmi Instituut	3 432,6	7 557,0	7 119,5	5 675,9	11 038,1
Eesti Kultuurkapital (sihtkapital)	1 924,5	2 540,9	2 564,9	2 783,8	1 887,0
Eesti Kultuurkapitali nõukogu	186,5	164,9	160,5	450,2	186,0
Loov Euroopa Media	520,5	562,6	421,5	554,1	651,5
Eurimages fond	330,0	65,0	254,0	99,6	520,0
KOKKU	6 394,2	10 890,5	10 520,5	9563,5	14 282,6

3.3.2. Muud filmiasutused

Eesti Filmi Andmebaas

MTÜ Eesti Filmi Andmebaas (EFA) loodi 2007. aastal. EFA tegevuse põhiline eesmärk on koostada Eesti rahvusfilmograafiat ja teha see interneti vahendusel kättesaadavaks kõigile huvilistele nii Eestis kui ka välismaal. EFA andmeil oli andmebaasis 2020. aasta jaanuari seisuga enam kui 19 tuhat filmitest,

sisaldades nii mängu-, dokumentaal-, aime- kui ka animafilme, samuti õppe-, reklaam- ja kroonikafilme, mis on loodud viimase saja aasta jooksul (tabel 3.38). Töö teostamisele on oma toetuse andnud kõik filmivaldkonnaga seotud võtmeorganisatsioonid – Eesti Rahvusringhääling, AS Tallinnfilm, Eesti Rahvusarhiiv, Eesti Kultuuriministerium, Eesti Filmi Instituut, Eesti Kultuurkapital jt asutused ja organisatsioonid.

2019. aastal jätkas EFA Eesti filmi elektroonilise andmebaasi (rahvusfilmograafia) loomist. Jätkus filmide kirjade koostamine ja filmiinfo kogumine kõigist kättesaadavatest algallikatest (arhiivi- ja tootjafirmade dokumendid, tegijatel hangitud otseinfo, bibliograafiad, mälestused jm), andmete infosüsteemi sisestamine, kontrollimine ja toimetamine. Andmebaasi sisestajad ja toimetajad koostasid igale filmile põhjaliku andmekirje, sünopsise ja sisukokkuvõtte, märksõnastasid filmide sisu, kogusid, digiteerisid ja sisestasid fotosid, filmikatkendeid ja muud illustreerivat materjali. Andmebaasi lisandus 628 filmikirjet sh 129-le 2019. aastal valminud filmile. Täiskirje lisandus 917-le filmile.²⁰

EFA 2019. aasta eelarve oli 129,9 tuhat eurot, mis koosnes vaid annetustest ja toetustest. EFA-s töötas 2019. aastal 7 inimest (töötajate keskmine arv taandatuna täistööajale).

Tabel 3.38. EFA andmebaasis olevad filmikirjed (seisuga 14.01.2020)

Filmiliik	Arv
1. Mängufilme	476
2. Dokumentaalfilme	2 483
3. Animafilme	446
4. Muusikafilme	255
5. Kroonikapalasisid	8 729
6. Telemängufilme	87
7. Tudengifilme	1 342
8. Amatöörfilme	3 160
9. Reklaamfilme	1 047
10. Populaarteaduslikke filme	131
11. Muud liigitunnused	629
12. Teleseriaale	113
13. Ilma liigitunnuseta	180
KOKKU	19 078

Allikas: MTÜ Eesti Filmi Andmebaas

Eesti Filmi Muuseum

SA Eesti Ajaloomuuseumi osana tegutsev Eesti Filmimuuseum asutati 2006. aastal eesmärgiga väärtustada Eesti filmiajalugu. Alates 2017. aastast tegutseb muuseum omaenda hoones Maarjamäe lossi kompleksis. Muuseum tutvustab filmitegemise protsessi ja Eesti kino ajalugu ning säilitab ja tutvustab filmipärandit. Selle kogudes on ekraniseeringutes kasutatud kostüüme, rekvisiite, Eesti filmiajalugu puudutavaid fotosid, käsikirju, dokumente, meeneid, trükiseid ja kinotehnikat. Suurim hulk materjali puudutab filmistuudiot Tallinnfilm. Lisaks kogumisele ja säilitamisele tegeleb filmimuuseum filmikunsti tutvustamisega ja pakub temaatilisi ekspositsioone. Ka on muuseumis kaasaegne 210-kohaline kinosaal programmide näitamiseks.

²⁰ MTÜ Eesti Filmi Andmebaas. Majandusaasta aruanne 2019.

3.3.3. Organiseeritus

Riigi kultuuripoliitikat suunab Kultuuriministeerium, kes otsustab ka audiovisuaalkunstile antava riikliku toetuse, mida eraldatakse Eesti Filmi Instituudi kaudu. Toetusi jagab ka Eesti Kultuurkapital ning lisaks on filmitootjatel võimalik taotleda tuge Euroopa Liidu programmidest.

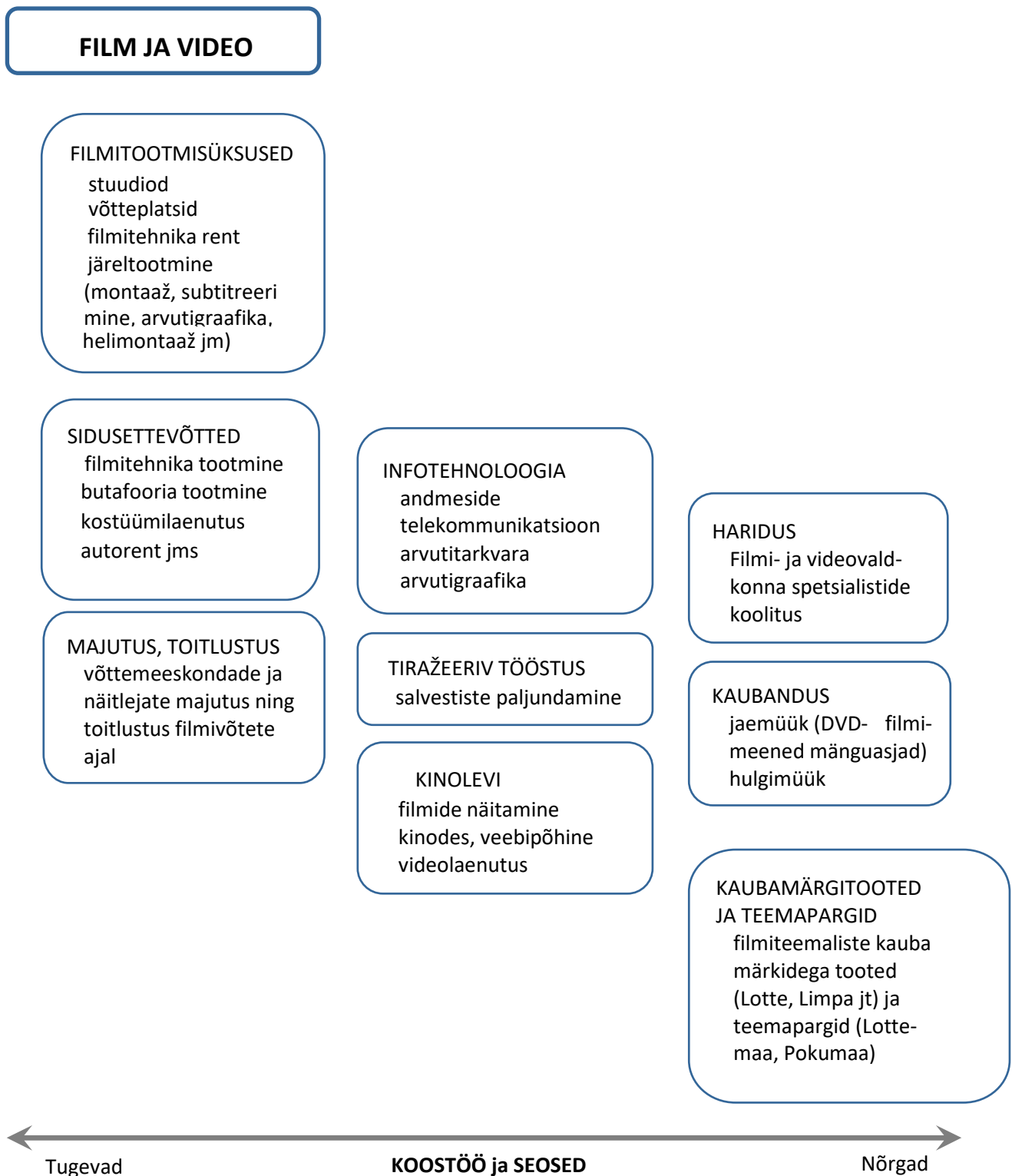
Filmitootjate ja filmivaldkonna loomeinimeste ja töötajate huve esindavad erialased liidud ja organisatsioonid. Eesti Filmi Instituudi andmetel tegutsevad Eestis järgmised filmiliidud ja organisatsioonid: Eesti Animatsiooni Liit, Eesti Audiovisuaalautorite Liit, Eesti Dokumentalistide Gild, Eesti Filmi- ja Videoamatöörade Ühing, Eesti Filmiajakirjanike Ühing, Eesti Filmiamatöörade Liit, Eesti Filmiklubide Selts, Eesti Filminaiste Liit, Eesti Filmioperaatorite Liit, Eesti Filmitööstuse Klaster, Eesti Filmitootjate Liit, Eesti Kaamerameeste Liit, Eesti Kinoliit, Eesti Näitlejate Liit, Eesti Rahvuslik Produtsentide Ühing ning Eesti Stsenaristide Gild.

3.3.4. Seosed teiste majandusharudega ja loomemajanduse valdkondadega

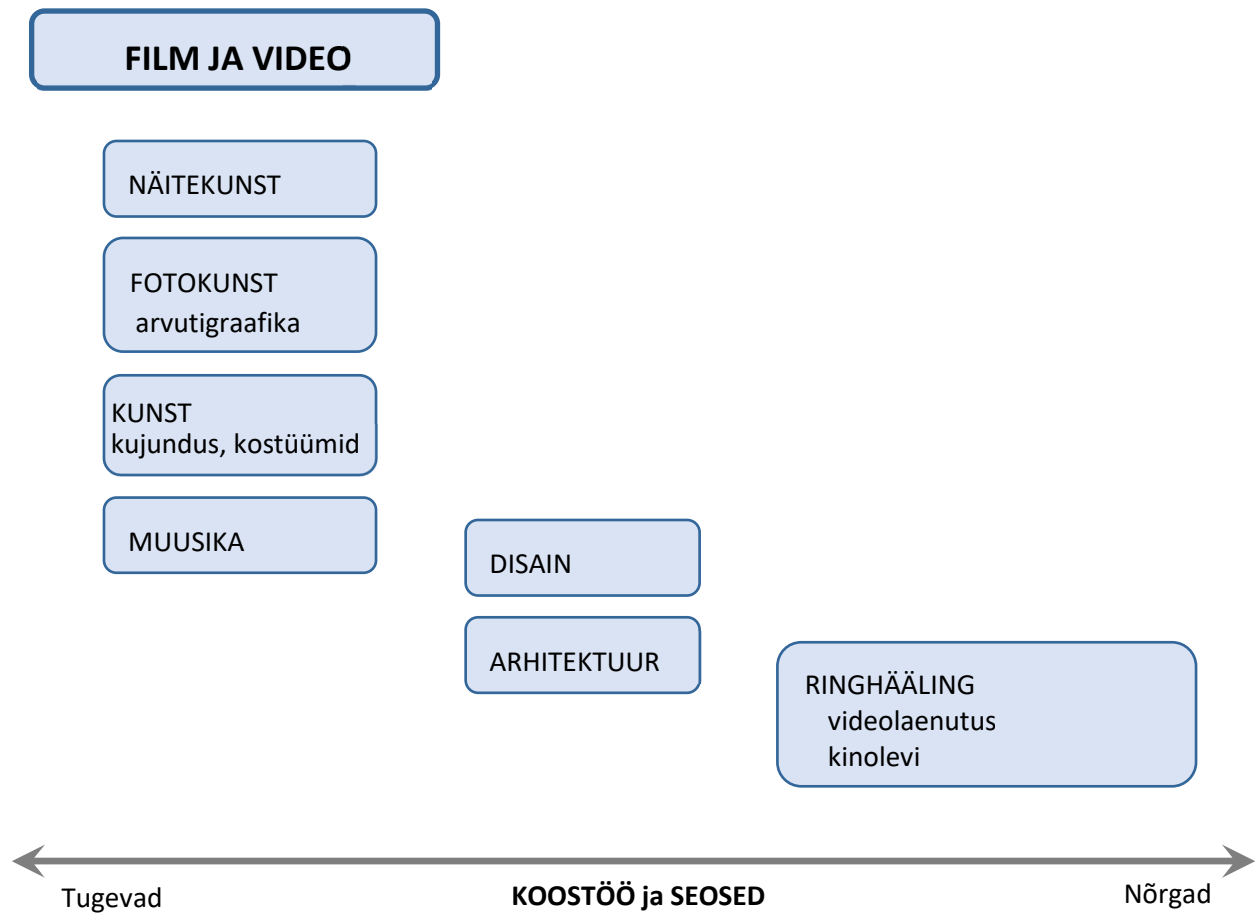
Filmi- ja videosektor on osa audiovisuaalvaldkonna ja telekommunikatsiooni laiahaardelisest majandusharust (joonis 3.5). Filmi- ja videosektor on tihedasti põimunud nii infotehnoloogia, andmeside kui ka ringhäälinguga. Lisaks on valdkonnaga seotud filmitootmise abiteenused (stuudiod, tehnikarent, järeltöötlus jm), seadmete ja elektroonikatööstus, toodangut tiražeerivad ning audiovisuaalset toodangut levitavad ettevõtted, samuti haridusvaldkond, mis valmistab ette vajalikke spetsialiste.

Film kui erinevaid valdkondi ühendav ja sünteesiv kunst seob endasse ka teisi kunstivaldkondi – näitlemist, lavastamist, muusikat, filmikujundust, kostüümikunsti, arhitektuuri, fotokunsti, arvutigraafikat, disaini jne. Film kui valmistoode on teiselt poolt osa audiovisuaalsest produktsioonist, mis toidab kinolevi, ringhäälingut ja videolaenu. Täna võib kõnelda ka multimeedia globaalsest ruumist, millest ühe osa moodustab audiovisuaalne kunst (joonis 3.6).

Joonis 3.5. Filmi- ja videosektori seosed teiste majandusharudega

Joonis 3.6. Filmi- ja videosektori seosed loomemajanduse valdkondadega

3.4. HARIDUS

Eesti audiovisuaalne valdkond saab nii oma loomingulised kui ka tehnilised töötajad kolmest suuremast õppeasutusest. Otsest meedia ja filmiharidust pakub Tallinna Ülikooli (TLÜ) Balti filmi, meedia ja kunstide instituut (BFM), kus õpetatavateks filmi ja ajakirjanduse erialadeks bakalaureuseõppes on ajakirjandus, audiovisuaalne meedia, filmikunst, integreeritud kunst, muusika ja multimeedia, koreograafia, reklaam ja suhtekorraldus ning ristmeedia filmis ja televisioonis. Magistriõppes on õpitavateks aladeks dokumentaal-film, ekraanimeedia ja innovatsioon, kommunikatsioonijuhtimine ja nüüdismeedia (meediauuringud ja telemoodul). Õppida saab ka rahvusvaheline magistriõppekava Kino Eyes alusel, mis tugineb rahvusvaheliselasele koostööle BFM-i ja *Universidade de Lusófona* ja *Edinburgh Napier University Screen Academy Scotland*'i vahel. Õppekava on mõeldud bakalaureuse tasemel filmikunsti eriala omandanud tudengitele ning õppida saab kuuel erialal: filmirežii, stsenaristika, produtseerimine, operaatoritöö, montaaž ja helirežii. Õppekava finantseerib Erasmus+ programm. Ülikooli doktoriõppekava võimaldab doktoriastmel õpinguid audiovisuaalkunstide ja meediauuringute alal. Õppekava fookuses on kaasaegse-mad meedia- ja audiovisuaalkunstide, sh filmikunsti ja televisioonikultuuri vormid ja nähtused, ennekõike tootmise ja sisu-uuringud. Võimalik on uurida meedia muutumist ja audiovisuaalkunste ka teistel ajastutel.

Eesti Kunstiakadeemia (EKA) võimaldab õppida animatsiooni ja meediagraafikat ning fotograafiat. Tartu Kõrgemas Kunstikoolis Pallas (TKK) saab õppida fotograafiat ning meedia- ja reklaamidisaini.

Eesti kõrghariduses lõpetas audiovisuaalse ja muu meedia ning ajakirjanduse õppekava erialadel 2018/2019 õppeaastal 139 inimest (tabel 3.39), neist enamik Tallinna Ülikoolis (TLÜ).

Tabel 3.39. Audiovisuaalse valdkonna Eesti kõrghariduse lõpetanud inimeste arv 2014/2015–2018/2019

	2014/2015			2015/2016			2016/2017			2017/2018			2018/2019		
	BA	MA	KOKKU	BA	MA	KOKKU	BA	MA	KOKKU	BA	MA	KOKKU	BA	MA	KOKKU
TLÜ	69	25	94	45	19	64	75	17	92	47	67	114	35	59	94
EKA	18	23	24	15	3	18	18	5	23	18	13	31	14	16	29
TKK			19			20			17			18			16
KOKKU			137			102			132			163			139

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmebaas HaridusSilm (seisuga 13.05.2021).

BFM omab ka tehnika- ja tootmiskeskust, mis on varustatud kaasaegse video- ja helitehnikaga ning pakub lisaks kooli üliõpilaste ja õppejõudude teenindamisele ka erinevaid professionaalseid teenuseid.

Hoones on lisaks Eesti esimesele 4K kinosaalile ja auditooriumitele kaasaegne tootmiskompleks filmi-paviljoni, telestuudio, helistuudio ja montaažiruumidega. Täiendavalt ruumide rendile tegeleb tehnika- ja tootmiskeskus ka kaamera-, heli- ja valgustehnika rendi ning tootmisteenuste pakkumisega.

Eesti kutseõppeasutustes lõpetas 2018/2019 õppeaastal audiovisuaalse tehnika ja meedia õppekava-rühmas 196 inimest, neist 47% Tallinna Polütehnikumis, 19% Tartu Kunstikoolis, 16% Kuressaare Ameti-koolis ja 12% Ida-Virumaa Kutsehariduskeskuses (tabel 3.40). Meediavaldkonna erialadeks olid multi-meedia, fotograafia, teleoperaatori õpe, helindamine ja 3D kujundamine.

Tabel 3.40. Audiovisuaalse tehnika ja meedia õppekavarühma kutsehariduse lõpetanud inimeste arv 2014/2015–2018/2019

Asutus	2014/2015	2015/2016	2016/2017	2017/2018	2018/2019
Tallinna Polütehnikum	71	80	78	69	92
Ida-Virumaa Kutsehariduskeskus			33	25	24
Tartu Kunstikool	37	39	39	52	38
Tartu Kutsehariduskeskus	19	14			
Kuressaare Ametikool	9	21	41	8	31
G. Otsa nim Tallinna Muusikakool	4	3	5	2	5
Pärnu Saksa Tehnoloogiakool	2	7	8	0	6
KOKKU	142	164	204	156	196

Allikas: Haridus- ja Teadusministeeriumi andmebaas HaridusSilm (seisuga 13.05.2021).

3.5. FILMIVALDKONNA TUGEVUSED, NÕRKUSED, ARENGUVÕIMALUSED JA OHUD

Tugevused

- Andekate ja rahvusvaheliselt tunnustatud filmitegijate olemasolu Eestis
- Rahvusvahelise koostöökogemusega jätkusuutlikud Eesti filmitootjad
- Professionaalsed filmitootmise ja järeltootmisega seotud teenused
- Pidevalt arenev Eesti filmivaldkonna organisatoorne struktuur
- Eestis toimuvad rahvusvaheliselt tunnustatud filmifestivalid ja üritused
- Digitaalse kinovõrgu kiire areng üle Eesti
- Suur vaatajahuvi kodumaiste filmide vastu
- Tagasimaksefondi (*cash-rebate*) rakendamine avaldab positiivset mõju valdkonnale ja kogu Eesti majandusele

Nõrkused

- Valdkonna stabiilset arengut takistab filmivaldkonna ebapiisav sihtfinantseerimine riigi poolt ja toetussüsteemi ebakindlus
- Erinevatel platvormidel filmide linastajatel puudub kohustus toetada filmide tootmist, nagu on levinud teistes Euroopa riikides
- Filmivaldkonna puudulik õiguslik regulatsioon (sh rahastamine, filmipärandi säilitamine)
- Riigi toetuste praegune tase filmikunstile läbi loomemajandust toetavate riiklike meetmete ei võimalda realiseerida kõiki selle võimalusi (sh rahvusvahelistumist)
- Kõrgtehnoloogiliste võttepaviljonide puudumine takistab tehniliselt keerukamate filmide tootmist, raskendab Eestisse välisvõttegruppide toomist ning võimalusi vähendada filmitootmise tsüklilisust
- Erasektori vähene motiveeritus panustada filmitootmisse ja seda toetavate regulatsioonide puudumine

Võimalused

- Erasektori laiem kaasamine filmitootmisse, luues kodumaisele kapitalile väliskapitaliga toodetud filmiprojektidega võrdsed võimalused (tagasimaksefondi laiendamine)
- Telekanalite rolli suurendamine ja kohustus osaleda audiovisuaalse sisu tootmise finantseerimises võimaldaks luua riigisisese valdkonnaülese kaastootmismudeli ning looks võimalused uute vormide tootmiseks (nagu kõrgetasemelised teledraamad)
- Filmivaatamise infrastruktuuri laiendamine ja kaasajastamine (uued platvormid, filmi kirjaoskuse populariseerimine) võimaldab juurde saada nii vaatajaid kui ka tulu
- Filmivaldkonna lähenemine uutele tehnoloogiatele annab Eesti filmitegijatele uusi arenguvõimalusi ja tuluallikaid (*virtual reality*, video- ja mobiilimängud, *artificial intelligence*)
- Koostöö lähinaabritega regiooni koosturundamisel (Baltikum, Skandinaavia) suurendaks Eesti filmitegijate konkurentsivõimet ja potentsiaali rahvusvahelisel turul (Tallinn Film Wonderlandi näitel)

Ohud

- Riigipoolse rahastuse ebastabiilsus võib kaasa tuua erasektori huvi languse filmivaldkonna toetamise vastu
- Riigi rahastuse ebapiisavus piirab filmiloojate võimalusi arenguks
- Riigi rahastuse ebapiisavus võib tekitada olukorra, kus Eesti kaotab oma filmiprojektides peatootja staatuse (vajalik osalus vähemalt 51%)

- Võimalikud kriisid ja majanduslangused võivad kaasa tuua rahvusvaheliste koostööprojektide arvu vähenemise, kuna väheneb teiste riikide toetus neile projektidele
- Majanduslik olukord ja valikute laienemine võib mõjutada tarbijavalikuid Eesti filmi arengu suhtes negatiivselt ja kinokülastusi vähendada
- Olukord, kus Eesti Filmi Instituudi rahastus on aastapõhine ja puudub võimalus pikaajaliste plaanide tegemiseks, ei soodusta kõrgekvaliteediliste filmide tootmist ega toeta kaasfinantseerijate kindlustunnet
- Filmitootmise kallinemine seoses kasvavate energiahindega
- Epideemiatega seotud piirangute ja energiahindade negatiivne mõju filmide linastamisele kinodes

3.6. ARENGUPROGNOOS 3–5 AASTAKS

Kogu audiovisuaalkunsti tulevikku mõjutavad kõige enam tehnoloogiate kiire areng ja sellega seotud muutused tarbija käitumises. Koos ajaga muutub nii filmide valmistamise kui ka esitamise viis ja viimast nii kinoekraani, televiisori kui ka interneti meediakeskkondade vahendusel. Ühe võimaliku arenguna liigub multimeedia tarbimine 3D pildiga individuaalsetesse virtuaalreaalsuse seadmetesse, kus ekraan on otse vaataja silme ees ja heli tuleb kõrvaklappidest. Tõenäoliselt toovad tehnoloogilised võimalused kaasa ka muutusi pakutavas sisus, luues vaatajale erinevaid tajuillusioone. Selline areng puudutab kogu laia multimeedia spektrit alates tavapäraestest audio- ja visuaalmeedia toodetest (filmid, muusikavideod, arvutimängud jm) kuni hüperreaalseid tajukogemusi pakkuvate lahendusteni, kus vaataja taju põimub virtuaalse reaalsusega.

Kuni Covid epideemia puhkemiseni omas kino oma tehniliste võimaluste, heli ja pildi edastuse kvaliteediga, teiste levikanalitega võrreldes suurt konkurentsieelist, kuid Covidi tulemusel on suurenenud nii TV vaadatavus kui ka videolaenutuskeskkondade kasutamine. Kantar Emor andmetel on näiteks Norras kasvanud televisiooni lineaarne vaatamine kriisiperioodil 22%, Netflix'i vaadatavus 29%, telesaadete *on-demand* videokanalite vaadatavus 30% ning Youtube'i vaadatavus 39%.²¹

Videolaenutusteenuse on võtnud kasutusele ka filmifestivalid, võimaldades võistlusprogramme vaadata oma videokeskkonna vahendusel. Loodetavasti suudavad kinod epideemiaga tekkinud majandusraskused üle elada, kuid nii või teisiti sõltub kinode elujõulisus sellest, kui kaua ja kas üldse suudab kinosaal konkureerida võrgupõhise videolaenutusega ning piletitulu (mis on kinode põhiline tuluallikas) võistelda reklaamituluga televisioonis ja internetis. Ka võivad tarbija harjumusi radikaalselt muuta virtuaalreaalsuse seadmed ja pole välistatud, et olemasolevate kinosaalide kõrvale või asemele tekivad ruumid, mis võimaldavad individuaalseid virtuaalreaalsuse elamusi, mille tehniliste lahendustega peaks vastavalt kaasa tulema ka filmide ja laiemalt kogu multimeedia tootmine.

Võrgustunud maailmas on film (nii kunstiliigina kui meelelahutusena) ainult osa multimeedia globaalsest kogumist, millest igaüks võib endale interneti vahendusel leida sobiva (või kättesaadava) toote, kus iganes maailma punktis ta parasjagu asub, mis vähendab vastavalt filmiloomingu konkurentsivõimet võrreldes muu multimeediaga. Kuigi kunstilise filmi tootja asub eraldi nišis, mille eesmärk pole toota filmi kui raha teenivat toodet, vaid kui kunsti, peab ka tema leidma oma filmile müügikanalid, et katta vähemasti osa tootmiskuludest, asetudes nii samuti üldisesse suurde multimeedia keskkonda, konkureerides kõigega, mida meediakanalites vahendatakse.

Laiemalt on audiovisuaalse meedia tuleviku perspektiivide kujunemisel otsustavaks teguriks küsimus, kus liigub raha – kas see tuleb filmide piletimüügist, võrgupõhisest videolaenutusest, reklaamist või ka nende kõigi sünteesist. Siiani on Ameerika Ühendriikide (Hollywoodi) filmid suutnud enamasti oma tootmiskulud piletimüügiga tagasi teenida ja ka kasumisse jõuda. Samas Euroopa filmikunstiga nii suurt müügiedu ei kaasne ja see on jäänud sõltuma avaliku sektori toetustest.

Teleseriaale ja -saateid tootvad produktsioonifirmad on reklaamiga seotud kõige otsesemalt, kuna era-telekanalid, kes valdavalt nende tooteid ostavad, sõltuvad reklaami müügist. Ehk siis toodetav seriaal või

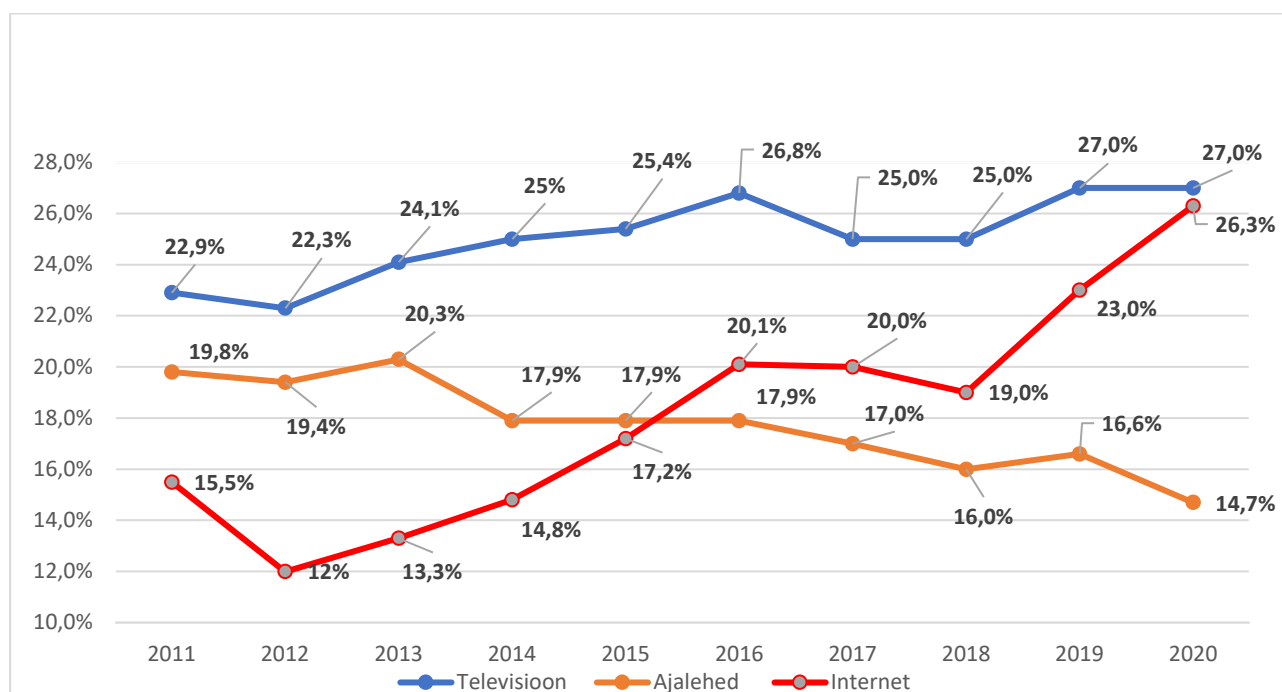
---

²¹ „Kuidas koroonaviirus inimeste televaatamise harjumusi on muutnud.“ Kantar Emor, 26.03.2020.
<https://www.kantaremor.ee/blogi/kuidas-koroonaviirus-inimeste-televaatamise-harjumusi-on-muutnud/>

saade peab end reklaamiga tasa teenima ja ka vahendajale tulu tooma, mis seab teletodangule paratamatult ka kommertslikud eesmärgid²².

Reklaamiraha etendab olulist rolli ka kinofilmide järelmüügiturul televisioonis, kuna ka siin on reklaam filmide eratelekanaleis näitamise eelduseks. Uueks suundumuseks on kujunenud võrgupõhine voogedastus ja videolaenus, mis võimaldab reklaami vaatamist vältida, millest tulenevalt kasvab TV-paketi ja videolaenutustasude osatähtsus. Ühelt poolt võib prognoosida, et reklaam liigub üha enam internetipõhisesse meediasse, kus seda vältida pole võimalik, kuid teiselt poolt on TV suutnud tänu oma ekspansiivsele arengule ja müüdava reklaamiaja mahu kasvule suutnud oma positsioonid (25%–27% reklaamituru käibest) säilitada. Kantar Emori reklaamituru uuringud näitavad, et peale langust 2012. aastal on Eesti internetireklaami käive, võrreldes kahe suurima tegija, televisiooni ja ajalehtedega oluliselt kasvanud ning 2020. aastaks jõudnud ligilähedale televisioonireklaami mahule, samas kui ajalehtede reklaamikäive on samade aastate võrdluses langenud (joonis 3.7).

Joonis 3.7. Muutused reklaamituru osakaalus televisiooni, ajalehtede ja interneti võrdluses

Allikas: Kantar Emor

Eesti filmikunst ja Euroopa filmikunst laiemalt jääb sõltumata toetustest ega saa filmide tootmist rajada eeldatavale piletitulule nagu see on Hollywoodi filmide puhul, seda ka vaatamata vägagi tagasihoidlikele eelarvetele. Toetustest sõltumine paneb paika ka ambitsioonid ja filmitootmise mahu. Kui vahemikus 2011–2016. toodeti Eestis 7–10 täispikka filmi, siis tänu Eesti Vabariik 100 filmitoetustele kasvas see arv 2017.–2018. aastaks 14 täispikale filmile aastas. 2019. aastal toodeti 12 täispikka filmi (neist 4 vähemusosalusega koostööfilmi) ja 2020. aastal 15 filmi (neist 5 vähemusosalusega koostööfilmi ja üks animafilm) (tabel 3.2).

15 täispikka filmi (mängu-, anima- ja dokumentaalfilmi) on see tase, mida Eesti Filmi Instituut soovib hoida ka järgnevatel aastatel.²³ Nagu osutab filmitoetuste dünaamika, siis suuri arenguid see ei võimalda. Kui

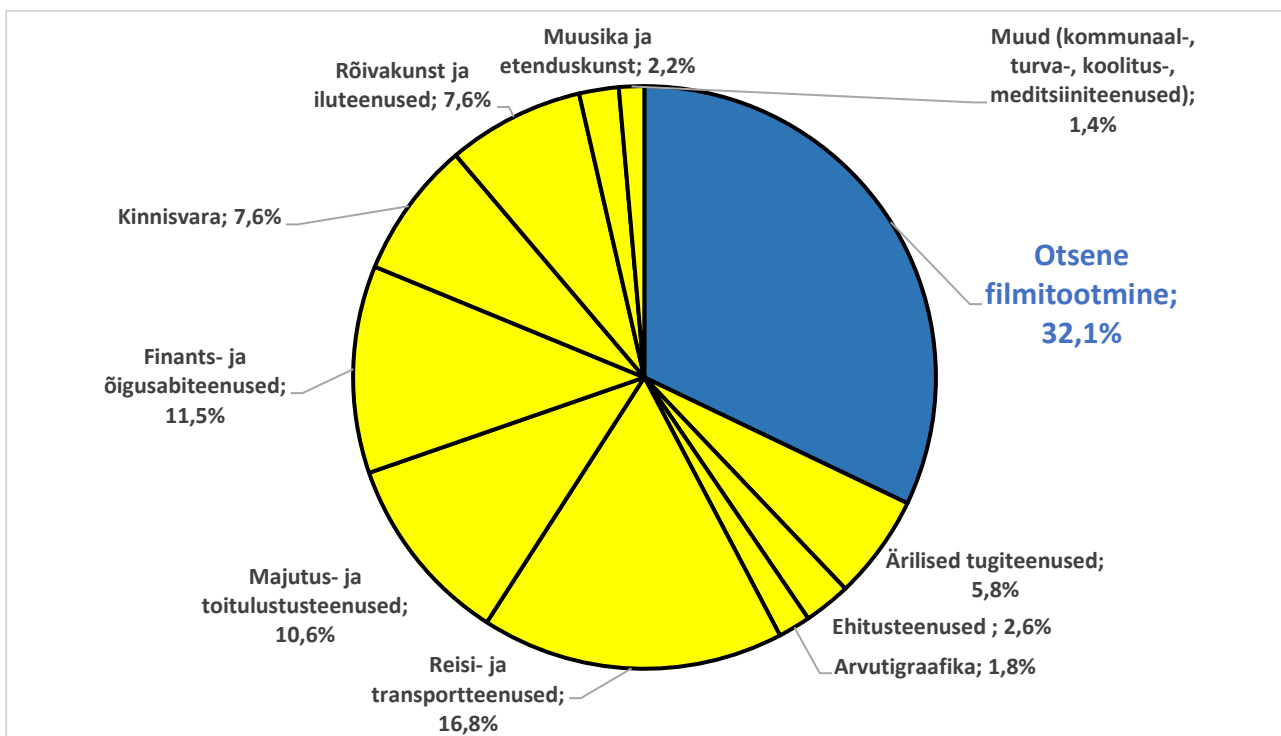
²² See tingimus ei kehti ERRi puhul, kelle põhiline tulu pärineb riigieelarvest.

²³ SA Eesti Filmi Instituut. Arengukava 2021–2025.

kokku on toetused kogu filmivaldkonnale kasvanud 2011. aasta ligi 4-lt miljonilt 12,5 miljonini 2019. aastal (sellest Kultuuriministeeriumi toetus 12,2 mln), siis mängufilmide sihttoetused, millele peaks tuginema pikkade mängufilmide tootmise stabiilsus, on võrreldes 2016–2017. aastal vähenenud ligi 2 korda, s.o 5 miljonilt 2,5 miljonini aastas. Samas on võrreldes 2017. aastaga mõnevõrra kasvanud animafilmide ja dokfilmide sihttoetused (14% ja 3%) (tabel. 3.30).

Teatud paradoksina mõjub see, et Christopher Nolani filmile „Tenet“ tehtud tagasimakse 2019. aastal oli enam kui kaks korda suurem, kui Eesti mängufilmide sihttoetused. Ühelt poolt on selliste rahvusvaheliste projektide teostamine Eestis siinsele majandusele kahtlemata kasulik. Filmitööstusele keskendunud rahvusvahelise konsultatsioonifirma Olsberg SPI hinnangul²⁴ kulub ühe filmi tootmisel (eelarvega 13–220 mln USD) tugiteenustele keskmiselt 67% ja madala eelarvega (6 mln USD) filmi puhul 68% filmi eelarvest (joonis 3.8). Riigile koos ostetud teenustega laekunud maksutulu kõrval on samas oluline samas seegi, et sellistes projektides osalevad ja teenivad tulu ka Eesti filmitootjad ja teenusepakkujad, mis aitab hoida Eesti filmitööstust elujõulisena.

Joonis 3.8. Kulutuste osakaal ühe madala eelarvega filmi (6 mln USD) tootmisel tugiteenustele

Allikas: Olsberg SPI

Teiselt poolt, arvestades ülinappe toetusi Eesti enda filmidele, tekitavad sellised moonutatud proportsioonid, kus Hollywoodi filmile tehtud tagasimakse on kordades suurem kui Eesti enda filmitoetused, palju küsitavusi. Eelkõige selles osas, miks ikkagi on nii raske leida lisaraha eesti enda mängufilmide sihtfinantseerimiseks, arvestades kui oluline mõju on filmikunstil eesti rahvusteadvuse kujundamisel.

²⁴ „Global Screen Production – The Impact of Film and Television Production on Economic Recovery from COVID-19.“ A Study by Olsberg•SPI. 25th June 2020, lk 26–29.
<https://static1.squarespace.com/static/5f7708077cf66e15c7de89ee/t/60282af90267734564e0fedd/1613245181073/Global-Screen-Production-and-COVID-19-Economic-Recovery-Final-2020-06-25.pdf>

EFI eesmärk püsida 15 täispika filmi tootmise tasemel on samas vaid kvantitatiivne näitaja. Kvalitatiivse näitajana on seatud eesmärgiks, et vähemasti kaks täispikka Eesti filmi aastas jõuaksid maailma A-klassi filmifestivalide programmi. Küsimus kvaliteedi osas seisneb muuhulgas ka selles, kas sünnib Eesti kultuuri jaoks märgilisi filme nagu Eesti Vabariik 100 finantseerimismeetmete raames. Võimalik, et niisugune eesmärk eeldab sarnase finantsinstrumendi kasutamist ka tulevikus, kus Eesti kultuuri jaoks märgilisi filme rahastatakse täiendavalt. Vajaduse seista filmitootmisse suunatud riiklike vahendite järjepideva tõstmise eest, mis võimaldab toota suuremal hulgal kvaliteetsemaid ja mitmekesisemaid filme, on EFI oma arengukavas ka sõnastanud. Samuti soovitakse tagada Eesti filmidele 20%-line turuosa kinolevis (2019. aastal oli see 23%, 2018.a 18%, 2017. a 8%).

Jätakuvalt on üleval teisedki lahendamata teemad, mis leidsid märkimist juba eelmises EKI loome- majanduse uuringus. Nii on endiselt eesmärkide hulgas (st ei ole lahendust leidnud) vajadus välja arendada rahvusvahelistele standarditele vastava filmitootmiskeskus. Algatusega selles osas on välja tulnud Tallinn Film Wonderland (TFW), mille algatajad märgivad, et nende eesmärk on luua filmilinnak, mis hõlmaks nii Läänemere suurimat stuudiokompleksi kui ka Eesti filmitööstuse erinevaid ettevõtteid. TFW asutajateks on Allfilm, Filmivabrik, Kinosaurus, Nafta Films, Stellar, Taska Productions ja 18 põhilist filmitootjat ühendav Eesti Filmitööstuse Klaster.²⁵ 2021. aastal lisas Riigikogu filmilinnaku riiklikult tähtsate kultuuriobjektide nimekirja, millega saab võttekompleks ka kultuurkapitali toetuse.

Lahendamata on küsimus, mis motiveeriks erakapitali rohkem Eesti filmitoomist toetama. Selles osas on EFI seadnud eesmärgiks uurida teiste riikide motivatsiooniskeeme kohaliku erakapitali suuremaks kaasamiseks filmitootmisse ning teha selle põhjal ettepanekuid toetusmeetmete loomiseks ja muutmiseks.

„Kultuuri arengukava 2021–2030“ on omaenda ettepanekute kõrval välja toonud uuringufirma Praxis järelused Eesti kultuuripoliitika põhialuste hindamisel ja soovitused filmivaldkonna edasiseks arenguks.

Praxis märgib oma järelustes, et riik ei toeta filmitoomist mahus, mis looks eeldused professionaalse filmitootmise järjepidevuse püsimiseks. Ka antakse soovitus, mida arengukava pole enda eesmärgina välja toonud, panustada filmilinnaku loomisse Tallinnas.²⁶ 2021. aastal lisas Riigikogu filmilinnaku siiski riiklikult tähtsate kultuuriobjektide nimekirja, millega saab võttekompleks ka kultuurkapitali toetuse.

„Kultuuri arengukava 2021–2030. Lisa 1“ seab eesmärgiks kasvatada Eesti filmide tootmismahutu kriitilise tasemini, mis võimaldab toota 5–6 mängufilmi aastas, tagades seejuures nii filmide kõrge kunstilise taseme kui ka publikulevi (20%-line turuosa). Filmide tootmise toetused võiks arengukava kohaselt olla 7 mln eurot aastas (2019. aastal oli see 4,1 mln eurot). Märgitakse, et Eesti jääb oma praeguste toetusmahtudega oluliselt alla Euroopa keskmisele ja Eesti filmide võimekus konkureerida rahvusvahelisel turul isegi keskmise eelarvega filmidega on äärmiselt väike. Ühe arenguvõimalusena osutatakse tõsiasjale, et kui Euroopas finantseerivad ringhäälingud keskmiselt 25% filmide eelarvetest, siis Eesti ringhäälingud filmidesse peaaegu ei panusta.

Arengukava peab soovitavaks Film Estonia meetme säilitamist ja tõsta vajadusel selle mahtu. Ka seatakse eesmärgiks luua hariduslik filmikeskus ehk filmoteek, et Eestis tekiks filmiharidus- ja kultuurikeskus ning filmi kirjaoskus oleks väärtustatud.

Nagu nähtub, korduvad samad teemad (filmivaldkonna napp toetamine riigi poolt, tootmisbaasi puudumine, motivatsioonimeetmete puudumine erakapitali kaasamiseks jm) ühest arengutsüklis teise ja ka uus

²⁵ Vt <http://tallinnfilmstudios.ee/site/tutvustus/>

²⁶ „Kultuuri arengukava 2021–2030. Lisa 1. Valdkonna arengu analüüs“, lk 22–23.

arengukava, mis seab sihte järgenvaks kümneks aastaks, tegelikult ei ületa filmide sihttoetuste osas oluliselt 2016–2017. aasta 6,5 miljoni taset, seades eesmärgiks 7 miljonit.

Seejuures on võrreldes varasemate aastaga suurenenud nii filmivaldkonna ettevõtete kui ka seal töötavate inimeste arv (vt tabel 3.1). Äriregistri andmeile tuginedes tegutses Eestis 2019. aastal selles valdkonnas kokku 953 ettevõtet 1546 töötajaga (2015 aastal vastavalt 635 ettevõtet ja 680 töötajat). Kasvanud on ka otseselt kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisega seotud ettevõtete ja nende töötajate arv, ettevõtete arv vastavalt 452-lt 754-ni ja töötajate arv 294-lt 841-ni. Ettevõtete müügitulu on suurenenud samas ajavahemikus (67%) (vt tabel 3.11). Samas on ligi pooltes filmitootmise ja järeltegevusega seotud ettevõtetes (millest valdav osa on OÜ-d) vaid 1 töötaja, mis kõneleb sellest, et osaühing on muutunud üksikettevõtja levinud ettevõtluvormiks. Ettevõtete ja nende töötajate arvu kasv osutab kokkuvõttes, et see valdkond on elujõuline vaatamata kõigile raskustele.

Sarnased väljakutsed on omased kogu Euroopa filmikunstis laiemalt. Kui võrrelda *European Film Agency Directors* (EFAD) seisukohti 2015. aastal, siis ka 2019. aastal rõhutatakse jätkuvalt vajadust Euroopa filmikunsti konkurentsivõime tõstmiseks luua ühtne ja toetav seadusandlik, reguleeriv ja ärikeskkond, millesse peaksid omavahelises koostöös panustama kõik Euroopa filmitootmisega seotud sidusrühmad, Euroopa filmiprofessionaalid, riiklikud ja kohalikud omavalitsused, filmiagentuurid ja Euroopa institutsioonid. Peetakse vajalikuks tugevdada ka Eurimages ja Loov Euroopa MEDIA programme. Samuti rõhutatakse, et filmide finantseerimine avalikust sektorist peab olema demokraatlik ega tohi poliitilistest muutustest tulenevalt piirata loomeinimeste sõna- ja loomevabadust.²⁷

---

²⁷ EFAD Vision Paper 2019. <https://europeanfilmagencies.eu/en/news-publications/our-positions/178-efads-vision-paper-2019> 19.03.2019.

3.7. KAASATUD EKSPERDID

Nimi	Asutus
Edith Sepp	Eesti Filmi Instituut
Eda Koppel	Eesti Filmi Instituut
Tiina Lokk	PÖFF
Ilmar Raag	Eesti Filmi Instituudi nõukogu
Anneli Ahven	Tallinna Ülikool, BFM
Ülo Pikkov	Eesti Kinoliit
Marge Liiske	Industry@Tallinn& Baltic Event
Hagi Šein	Tallinna Ülikool, BFM

Avaldame tänu töö valmimisele kaasa aidanud ekspertidele.

LISA 1. Kinofilme, videoid ja telesaateid tootvate ettevõtete/organisatsioonide jaotumine Eesti majanduse tegevusalade klassifikaatori (EMTAK) järgi

59111 Kinofilmide ja videote tootmine

- filmide (mängu-, dokumentaal- ja animafilmide) tootmine
- kino- ja telefilmide tootmine (k.a animafilmid)
- propaganda- või reklaamfilmide ja -videote tootmine

59112 Telesaadete tootmine

- telesaadete (otsesaated või salvestused), nt intervjuud, meelelahutussaated, spordireportaažid jms tootmine
- telereklaamide tootmine

59121 Kinofilmide, videote ja telesaadete tootmisjärgsed tegevused

- kinofilmide, videote ja telesaadete montaaž
- algus- ja lõputiitrite lisamine
- kodeeritud ja kodeerimata subtiitrite lisamine
- arvutigraafika, animatsioon, visuaalsete eriefektide loomine
- filmilintide ilmutamine ja töötlemine
- filmilaborite tegevus (k.a animafilmilaborid)
- värvikorrektsioon ja digitaalrestaureerimine
- helimontaaž ja -dublaaž

59131 Kinofilmide, videote ja telesaadete levitamine

- kinofilmide, videote, DVD-de jms filmitoodete levitamine (nt kino- ja telelevi)
- kinofilmide, videote ja DVD-de leviõiguste omandamine

59141 Kinofilmide linastamine

- kinode ja kinoklubide tegevus
- kino- ja videofilmide linastamine vabas õhus(vabaõhukinod) või mujal